

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΩΝΗΣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Γιάννη Σφακιανάκη**: "Όταν μιλούμε με τή φύση (άρθρο)
Τέλλου "Αγρα: Κυριακή απόγεμμα (ποίημα).
Γερασ. Γρηγόρη: "Ο θρήνος τής λάσπης (διήγημα)
Ι. Μαύρου: Τό άστρο (ποίημα)
Ίωάννας Μπευκουβάλα-Ήναγνώστου: Τό καημένο έλατο (ποίημα)
Πέτρου Π. Πετρή: Στά κύματα τ' Ήναπλιοΰ (διήγημα)
F. Hölderlin: Σωκράτης και Ήλκιβιάδης (ποίημα) Μετ. Παύλου Φλώρου
Πέτρου Ήλύμπιου: Ήπό τή φύση τών λέξεων (Μελέτη)
Κώστα Κατσαρού: Ή έξομολόγηση τοΰ Χριστοΰ (ποίημα)
Γ. Κοτζιούλα: Λογοτεχνικά βραβεία (χρονογράφημα)
Κλ. Παράσχου: Χρονικά τής ξένης λογοτεχνίας

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

- Γ. Πράτσικα**: Σπ. Μελά, Παπαφλέσσας—Σ. Μώμ, Ήερή φλόγα.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

- Σοφίας Μαυροειδη-Παπαδάκη**: Μίχου Κάρη, Ήφιάλτες. Πέτρου Ήδήμα, Στή βορινή πλαγιά τής Κουραβένας. Ήλεξάνδρας Κώττου, Σπουδή. Σπύρου Ήανθάκη, Ή παρουσία τοΰ Δευτέρου.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΤΩΝΗΣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ

ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 4 (ΣΥΝΤΑΓΜΑ) ΑΘΗΝΑΙ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ

Βιβλιοπωλείον ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Φιλελλήνων 4

Συνδρομή γιά ένα χρόνο Δραχ. 60

Γιά τό έξωτερικό Δολλάρια 1 1/2

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Ἡ «Νεοελληνική Λογοτεχνία» θά κρίνει μόνο τὰ βιβλία πού τῆς στέλνουν σέ δυό ἀντίτυπα.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Γίλλας Μπαλῆ: Εἴρμη (ποιήματα) Ἀθήνα. **Ἀντωνίου Χαλᾶ:** Ὁ μέγιστος τῶν πολιτικῶν τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἀθήνα. **Ζ. Παπαθανασίου:** Ἐνα νευρωτικό κορίτσι (μυθιστόρημα). Ἀθήνα. **Ἀλεξάνδρου Κόττου:** Σπουδή (διηγήματα) Ἀθήνα. **Νικηφόρου Βρεττάκου:** Τό μεσουράνημα τῆς φωτιᾶς (ποιήματα) Ἀθήνα. **Μιχαήλ Κοντοῦ:** Λιούς. Ἀθήνα. **Πετρᾶ Λουρανᾶ:** Ζωή στό φῶς καί στό σκοτάδι (ποιήματα) Ἀθήνα. **Δημ. Σ. Σούτσου:** Νειᾶτα κι ἄγῶνες (ποιήματα καί τραγούδια) Ἀθήνα. **Λάμπη Ν. Βολανάκη-Μανόλη Γ. Πρωτοψάλτη:** Στά ἥρωικά τὰ χρόνια. Ἀθήνα. **Κώστα Σίμου:** Πρῶτες φλόγες (ποιήματα) Κάϊρο. **Τζῶν Γκαλαγουέρθου** (Μετάφρ. Σοφίας Μαυροειδη-Παπαδάκη) Ὁ Ἰδιοκτήτης (μυθιστόρημα) Ἀθήνα. **Μεν. Λουντέμη:** Περιμένοντας τό οὐράνιο τόξο (διηγήματα) Ἀθήνα.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ἡ Νεοελληνική Λογοτεχνία» ἐπί παραγγελία ἀναλαμβάνει νά προμηθεύει στούς ἀναγνώστες τῆς ὅλα τὰ βιβλία πού θά μπορούσαν νά τοὺς ἐνδιαφέρουν. Γιά κάθε παραγγελία γράψατε στή διεύθυνση τοῦ ἐκδοτικοῦ μας οἴκου Φιλελλήνων 4 Σύνταγμα Ἀθήνα.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μηνιαίο Λογοτεχνικό περιοδικό
Διευθυντής: **Τώνης Ζαχαράκης**

ΧΡΟΝΟΣ Γ'.

ΜΑΗΣ 1940

ΤΕΥΧΟΣ 50^{ον}

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

“Όταν ρωτούμε τή φύση

«Χτύπησε τό πόδι σου στή γῆ καί θά σοῦ ἀπαντήσει».

—Ὁ Ρολάνδος ἐκάρφωσε τό σπαθί του στό βράχο τοῦ Ρονσεβῶ καί ἀνάβρυσε νερό ἀπό τήν πληγή τοῦ βράχου. Ὁ Μεφιστοφελῆς ἀνοίγει τρύπες μ' ἓνα ἀρίδι στίς μπάντες τοῦ τραπεζιοῦ μέσ' στήν ταβέρνα τοῦ Ἄουερμαχ καί βγάζει κρασί ἀπό τό σανίδι.

Ὁ ἄνθρωπος πάει κάποτε μακρύτερα καί ἀπό τόν ἥρωα καί ἀπό τό δαίμονα.

Ἀνοίγει μιᾶ πληγή μέ τό σπαθί του ὄχι μέσ' στήν πέτρα ἤ μέσ' στό ξύλο ἀλλά στήν ψυχῆ του: Ρωτάει.

Ἀπό τήν πληγή του θά τρέξει τό αἷμα του, ὁ στοχασμός του.

Ὁ ἄνθρωπος πού ρωτάει ἀνοίγει μιᾶ πληγή μέσ' στό σκοτάδι του, μέσ' στό μυστήριό του γιά νά μπει τό φῶς.

Υπάρχουν ἄνθρωποι πού δέ ρωτήθηκαν ποτέ στή ζωῆ τους καί ὅμως αὐτοί οἱ ἄνθρωποι περιμένουν μιᾶ ἀπάντηση. Υπάρχουν ἄνθρωποι πού δέν κάρφωσαν ποτέ τό σπαθί τους στό βράχο καί ὅμως περιμένουν νά ἀναβρῦσει ἀπό τήν πέτρα νερό.

Θυμάμαι τό μακαρίτη τόν παππού μου πού ὄλοένα τὰ εἶχε μέ τήν τύχη του ἐπειδή δέν εἶχε κερδίσει ποτέ στό λαχεῖο. Ὅταν τόν ρώτησα κάποτε πόσα λαχεῖα ἔπαιρνε κάθε φορά, μοῦ ἀπάντησε πῶς στή ζωῆ του δέν εἶχε ἀγοράσει λαχεῖο . . . Ὁ παππούς μου λοιπόν ἤθελε νά κερδίσει χωρίς νά ἔχει λαχνό στά χέρια του.

“Ένας τυφλός στο Ντοστογιέφσκη τὰ βάζει με τὴν πέτρα πού πάνω της σκόνταψε καὶ ὁ φίλος μου θυμώνει με τὴ φύση καὶ με τὸν ἑαυτό του πού δὲν τοῦ ἀποκρίνονται. Ὡστόσο ὁ φίλος μου δὲν ἔβαλε ποτὲ κανένα ἐρώτημα μήτε στὴ φύση μήτε στὸν ἑαυτό του. Τὸ ἐρώτημα εἶναι ἡ χαρακιά πού ἀνοίγουμε ἐπὶ τὴ ζωντανὴ σάρκα τοῦ στοχασμοῦ γιὰ νὰ τρέξει ἡ οὐσία της, ὁ χυμὸς της. Μὰ ὁ φίλος μου φοβᾶται τὸν πόνο καὶ ἀποφεύγει νὰ χαραῖξει τὴν ψυχὴ του. Ὅμως, χωρὶς πόνο δὲν ὑπάρχει γέννα, δὲν ὑπάρχει ἀπάντηση.

—Ὁ διδαχτικὸς Ρουσσώ βλέπει πὼς μπορεῖ νὰ φτιάξει ἕναν Αἰμίλιο, δηλαδὴ ἕναν «κατὰ φύσιν» ἄνθρωπο, ὁ Θωμάς Μὰν προικίζει ἕνα βουνὸ με τέτοιες μαγικὲς ἰδιότητες πού στέκεται ἱκανὸ νὰ μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπο ἠθικά. Καὶ ὁ «Αἰμίλιος» καὶ τὸ «Μαγικὸ Βουνὸ» ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἴδια σχεδὸν ἀρχή. «Ἡ φύση εἶναι καλὴ, ἄρα καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι καλός. Ὁ ἄνθρωπος φθείρεται μεσ’ στὴν κοινωνία. Ἐμπρὸς λοιπὸν, φυσικὴ παιδαγωγικὴ, φυσικὴ ἀγωγή!»

“Ἐναν αἰῶνα σχεδὸν προτιήτερα ὁ ἀπολογητὴς τοῦ Γιανσένιους ὁ Μπλαίζ Πασκάλ ἔγραφε πὼς ἡ φύση δὲν ἦταν μήτε καλὴ μήτε κακὴ, πὼς ἡ φύση ἦταν μονάχα φύση, πὼς ὁ ἄνθρωπος εἶναι καλὸς ἢ κακὸς καὶ πὼς αὐτὸς «εἶχε μέσα του καὶ τοὺς χεμιῶνες καὶ τὰ καλοκαίρια του».

* * *

Ἐγὼ σήμερα ἀποφασίζω νὰ βάλω στὴ μπάντα τοὺς ἥρωες, τοὺς ποιητές, τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς δασκάλους, καὶ νὰ τραβήξω ὁλόϊσα στὴ φύση. Αὐτὴ θὰ μοῦ πεῖ τὸ μυστικὸ της.

Δὲ μοῦ χρειάζονται «μήτε ἀμάξια μήτε ἀμαξάδες». Τὸ μόνο πού μοῦ χρειάζεται εἶναι τὰ πόδια μου καὶ μιὰ διάθεση πού νὰ με φέρνει ὅσο γίνεται κοντιότερα στὴν ψυχὴ τοῦ τοπείου. Μοῦ χρειάζεται ἀκόμα καὶ κάτι ἄλλο: Νὰ εἶμαι ἐγὼ καὶ ἡ φύση, νὰ εἶμαι μόνος.

Οἱ κάμποι, οἱ λόφοι, τὰ πευκόδασα καὶ τὰ βουνὰ τῆς Ἀτικῆς μοῦ εἶναι τόσο γνώριμα ὅσο καὶ ὁ ἥλιος της, ὅσο καὶ ὁ γαλάζιος οὐρανός της. Μὲ χαιρετοῦνε στὸ πέρασμά μου, καλοδέχονται τὸν ἴσκιό μου, ἔχουνε πάντα ἕνα λόγο γιὰ μένα στὰ χεῖλή τους.

Κί’ ἐγὼ τ’ ἀγαπῶ.

Βαδίζω με τὸ ρυθμὸ τοῦ νεροῦ πού πέφτει ἀπὸ τὸ βράχο καὶ φιδοσέρνεται στὸν κάμπο, βαδίζω με τὸ ρυθμὸ τοῦ ἀνέμου, με τὸ χτυποκάρδι τῆς γῆς πού ἀνασαίνει τὴν ἀνοιξη.

Ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς Πεντέλης κατρακυλῶ μεσ’ στὸ ὀλόλευκο

ρέμα. Ἀνάμεσ’ ἀπὸ τὰ ἐλάτια τῆς Πάρνηθας βλέπω τὸν κάμπο ἡλιοφώτιστο ν’ ἀπλώνεται σὰ μιὰ λίμνη ἀπὸ στιλπνὸ μέταλλο. Ἀπὸ τὰ τρία Γεράκια τοῦ Ὑμηττοῦ χαίρουμε τὸ ταξίδι τῶν Μεσογείων πού ἀρμενίζουν με λευκὰ πανιά πάνω σὲ ἀνοιχτοπράσινη θάλασσα.

—Ἀνάμεσ’ ἀπὸ πουρνάρια καὶ χαμόπευκα ἀνεβαίνω καὶ πέφτω ξαφνικὰ μέσα σ’ ἕνα καταπράσινο ἰσόπεδο πού ξέκοβε ἀνάμεσ’ ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ τοὺς βράχους τοῦ βουνοῦ. Πάνω σὲ κείνο τὸ παρτέρι με τὴ χλόη τὴ μαλακὴ σὰν τὸ βελούδο παίζουν δυὸ ἀγόρια κί’ ἕνα κορίτσι. Οἱ φωνὲς τῶν παιδιῶν ἔβγαιναν μεσ’ ἀπὸ τὴν καρδιά τῆς φύσης. Ἀνεβαίνω ψηλὰ ὡς τὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ἀνεβαίνω ἐκεῖ πού φτάνει ἡ ὁμίχλη. Βλέπω κάτω στὸ ξέφωτο τὰ τρία μικρὰ ζῶα νὰ παλαίβουν στὸ μαλακὸ χῶμα.

Ἐκαναν τοῦμπες, πέφτανε, χέρια πόδια στὸν ἄνεμο, σηκώνονταν καὶ ξαναπέφτανε κάνοντας τὰ ψόφια. Ἐνοιῶθα πὼς τὰ τρία αὐτὰ πλάσματα ἀνάσαιναν βαθιὰ καὶ καθάρια, πὼς πίνανε τὸν ἀγέρα καὶ τὸ φῶς τ’ οὐρανοῦ. Κάθομαι πάνω στὴν καρδιά τοῦ βουνοῦ καὶ ἀφουγκράζομαι τὸ ρυθμὸ καὶ τὴν ἀγωνία της.

«Ὁ ὠκεανὸς εἶναι ὁ πατέρας τῶν ἀνθρώπων» λέει ὁ Χαίλντερλιν, μὰ ὅποιος βρίσκεται στὴν κορυφὴ ἑνὸς βουνοῦ εἶναι κοντιότερα στὸν οὐρανὸ.

Ὁ ἄνθρωπος πού βρίσκεται μεσ’ στὴ φθορά, μεσ’ στὴν ἀλλαγὴ, ὁ ἄνθρωπος πού γεννιέται καὶ πεθαίνει, ὁ ἄνθρωπος πού δὲν ἔχει συλλάβει ἀκόμα τὸ νόημα μιᾶς «διάρκειας», βλέπει στὸ βουνὸ τὸ ἥρωϊκό, τὸ ἡμιθεϊκό, τὸ ἀπέθαντο, τὸ ἀκατάλυτο καὶ τραγουδεῖ:

«Χαρὰς τὴ μοῖρα σας βουνὰ πού χάρο δὲ φοβάστε»
μόν’ περιμένετ’ ἀνοιξη νὰ πρασινοφορεῖστε».

Ἀργότερα πού ὁ λαϊκὸς τραγουδιστὴς θὰ προχωρήσει με περισσότερη πίστη στὸν ἑαυτό του θὰ δεῖ πὼς τὸ βουνὸ τὸ γυμνὸ, τὸ χιονισμένο, τὸ δασυ ἢ τὸ καταχνιασμένο εἶναι ἕνα: Ἡ κορυφὴ ἀπ’ ὅπου μπορεῖ νὰ κοιτάζει καὶ ν’ ἀγκαλιάζει στὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ τότε θὰ τραγουδήσει ξανά:

«Ἀπάνω μου ὁ οὐρανὸς καὶ κάτω μου τὸ κῶμα».

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Κυριακή απόγευμα

Κάτω απ' τις πιπεριές κόσμος περνοδιαβαίνει
κι' ό δρόμος, ό στενός και διάπλατος, φαντάζει
σάλα βασιλική, τήν ώρα που βραδυάζει
και λάμπουν οί καθρέφτες, πυρκαγιά άναμμένη!

Ή δύση, σά συγγνώμη ώραία, πέφτει στά σπίτια,
πέφτει στις άγκωνές και στά κατεβατά,
και στά ψιλά τά σύρματα, τά κρεμαστά,
—τοῦ πεντάγραμμου νότες—τρέχουν, τά σπουργίτια.

Τρέχουν κ' οί κοριτσίστικες φωνές στό φράχτη...
Νά τις, στά λαχανιά και στά μενεξελιά!
Όρμουνε όμόγνωμες—σά μιá φούχτα πουλιά
που άπ' τά κλαριά τινάζουν τή χρυσή τή στάχτη.

Τιρτίρι στά μαλλιά, στό λοβό σκουλαρίκια
—τών δώδεκα χρονών ή προϊκα τους γελᾶ.
Κι' ἄχ! μιá με τó στεφάνι, έκει που τρεχαλᾶ,
πέφτει με τά δυό γόνατα στ' ἄσπρα χαλίκια...

Μά έσύ άπ' τó κυριακάτικο τó καφενεϊο
άπόψε δέν έφάνηκες, κορίτσι άκόμα,
—με τής μέντας τó χνώτο στό ἄπραγο τó στόμα,
με τó σχολιάτικο στό ρούχο σου θρανίο,

με τά παιδιάστικα τά δάχτυλα (ἄλλη σκάλα
νότες), τά μελαψά κι' άνάστροφα στη μύτη

—πού, όσο νά τά ξεπλένει μουσικά στό σπίτι,
τοῦ μελανιοῦ τά βάφει, ώσάν λουλούδι, ή στάλα,

έσύ, με τ' άνυπόταχτο τ' ἄπιαστο χέρι,
που άπ' τó πηχτό κολλάει τής πιπεριάς τó μέλι,
και νά πιαστεί άπ' τó χέρι μου ήμερα δέ θέλει
φρόνιμα νά διαβοῦμε άνάμεσα άπ' τ' άσκέρι.

Σ' άναθρέφουν τά ξένα χέρια κ' οί υπερέτρες
έσένα κ' οί έμπιστές σου οί ἄλλες, ντροπαλές,
έσένα τ' ἄπρεπα σ' όρμηνεύουν νά λές,
τ' ἄπρεπα χωρατά νά λές, νά πετᾶς πέτρες.

Άπό μικρό παιδι σ' άφήναν, και μονάχη
καθόσουνα άψηλά τις φτέρνες σου πατοῦσες,
σε μιá καρέκλα άνέβαζες τις δυό πατοῦσες,
κι' άνήξερα στην ἄλλη έστήλωνες τή ράχη...

Μά τó ἄτεχνο, ἄλαφρόδετο, γλυκό φουστάνι,
—γλυκό κι' ἄλαφροφόρετο σ' ἄπραγο σῶμα,
κι' άπ' άγκαλιές άζάρωτο φουστάνι άκόμα—
στό καφενεϊο τοῦ δρόμου άπόψε δέν έφάνη.

Νυχτώνει... Ένα παράθυρο πιά δέν έλπίζει.
Ό κυριακάτικος στρατιώτης πιά έχει φύγει.
Ό άγέρας, μες στό δρόμο, διάστημα μυρίζει.
Διάστημα τ' άνατολικό φεγγάρι άνοίγει.

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Ο θρῆνος τῆς λάσπης

Ἡ λιμνοθάλασσα γυάλιζε πέρα ζεστή, σά λάμα μαχαριου. Τὰ τελευταῖα σπίτια τῆς χώρας ἀκρόγιαλα ἀπὸ δῶ κοντὰ καθρεφτίζονταν στὸ νερό. Οἱ σαρακοφαγωμένες ξυλοδεσές τους ὑγρὴ ζέστα πρωῖνὴ ἀνάδιναν κι' αὐτές. Στὰ τηγάνια τῶν ἀλυκῶν ἔψηνε τὸ ἀλάτι τους ὁ ἥλιος, ζευγάρωνε δραστήρια τὸ νάτριο καὶ τὸ ἰώδιο—κάτι τέτοιο. Κι' ἀπὸ δῶ, στὸ πλατὺ χαντάκι ποὺ χώριζε τὶς ἀλυκές ἀπ' τὰ χωράφια, οἱ ὕλες οἱ ἀνάκατες, φερμένες μὲ τ' ἀποπλύματα τῆς χώρας, ζυμώνονταν ξέχειλες σὲ πυκνόρευση σαπρία, λάσπη παχειά, μιὰ ἀλοιφή μολυβόχρωμη νὰ τὴν πείς.

Σάββατο ἦταν. Ἀπὸ τὸ ξεμοναχιασμένο πέτρινο κτίριο ποὺ χρησίμευε γιὰ σφαγεῖο, ἄκουγες κάποτε κανένα ρέκασμα ζῶου κ' ἔβλεπες ὕστερα στὸ ξέσκεπο ρεῖθρο νὰ κατρακυλοῦν ἀπὸ κεῖ τὰ νερά σύσμιχτα μὲ τὸ αἷμα, νὰ χύνονται στὸ χαντάκι τοῦτο, ποὺ ὅ,τι καὶ ἂν τοῦπεφε τὸ ἀνεροφοῦσε λαίμαργα, νὰ τὸ χωνέψει καὶ νὰ παχύνει σὰ χοῖρος, λιπαρὸ καὶ δυσκίνητο.

* * *

Τὸ σφαγεῖο ἦταν χτίριο γερὸ, πέτρινο μὲ λιγοστὰ κουφώματα, κλειστὸ καὶ βαρὺ σὰν τὴ σκέψη τοῦ ἐγκλήματος.

Στὴν ἀπὸ δῶ μεριά, σύρριζα στὸν τοῖχο, εἶχαν δεμένο τὸ ταυρίμας ἀπὸ ἕνα κρῖκο, κάτω ἀπὸ μιὰ σκιὰδα, φτιασμένη μὲ φτέρες. Πρὶν λίγες μέρες τῶχε κεῖ φερμένο ὁ θεὸς μου. Τὸ τραμπάριζε νὰ τὸ πουλήσει στὸν Καταρραχιᾶ τὸ χασάπη, μὰ δὲν εἶχανε ἀκόμη συμφωνήσει. Κ' ἔμενε κεῖ τὸ ζωντανὸ δεμένο, προσμένοντας τὴ μοῖρα του, τί θὰ γίνεῖ...

Οὔτε μὲ βάζαν σὲ κουβέντα ἐμένα κι' οὔτε μποροῦσα νὰ ρωτήσω ποιά τύχη περιμένει τὸ μουσκάρι μας. Μὰ ἐνιωθα ἕνα φόβο ἀόριστο πῶς γιὰ καλὸ δὲν τῶχαν ἔτσι ἐμπιστευθεῖ στὰ χέρια αὐτουνοῦ τοῦ ἀντεροβγάλτη. Γιὰ νὰ τὸ στερέψει τῶχε πάρει; ἢ γιὰ νὰ τὸ μακελέψει; Μποροῦσε ἐτοῦτος κ' ἤξερε νὰ κάνει καὶ τὶς δυὸ δουλειές.

Ἄγωνία μ' ἔφλεγε νὰ μάθω τί θ' ἀπογίνει... Γιατὶ ἀγαποῦσα καὶ καμάρωνα τὸ ζωντανὸ τοῦτο. Ἀφοῦ τῶδα νὰ πέφτει ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μάννας του φρέσκο καὶ τρυφερὸ σὰν ψεύτικο, τὸ χάρηκα νὰ θηλάζει καὶ νὰ δίνει κεφαλιές μὲ τὸ μουσοῦδι μπουκωμένο γάλα, στὸ βαρὺ μαστᾶρι τῆς γελάδας, κουνώντας τὴν οὐρά του. Τὸ θαύμαζα νὰ τινάζεται καὶ νὰ σκιρτάει μὲς' στὸ λιβάδι, ὅταν τὰ τρυφερά του μούσκολα ζητοῦσαν μὲ τὸ τέντωμα, νὰ σφίξουν δυνατὰ κι' ἀκατάλυτα.

Γι' αὐτὸ ξεκίνησα πρωῖ-πρωῖ τὸ Σάββατο κεῖνο ἀπὸ δυὸ ὄρες δρόμο, δίχως νὰ πῶ τίποτα σὲ κανέναν—κατέβηκα στὴ χώρα. Βρῆκα τὸ δρόμο, τὸν ντορό—δειλά, ζύγωσα. Ἦταν ἐρημιά. Τῶδα ἀπὸ πέρα καὶ τοῦ σφύριξα, ὅπως ὅταν τὸ καλοῦσα καὶ τὸ τάιζα ἀγριάδα. Βέβαια θὰ μὲ γνώρισε καὶ στράφηκε γυρνώντας τὸ κεφάλι του σὲ μένα, ἐνῶ τὰ μάτια του ἔπαιζαν ἀφήνοντας ὀλόγυρα νὰ φαίνονται λευκὲς μισὲς καμπύλες ποῦκαναν τὶς κατάμαυρές του χάντρες νὰ ξεχωρίζουν πιότερο γυαλιστὲς καὶ σπιθοβόλες. Τὸ ζύγωσα. Φύσηξε πάνω στὴν ἀπλωμένη μου παλάμη ζεστὸ ἕνα χεῖμαρρο ἀνάσας, ἐνῶ τ' ἀνάπαλα ρουθούνια του ροδίζαν μουσκεμένα ἀπὸ ὑγρασία...

Τί ἤθελες νὰ μοῦ πείς, ἀγαπημένε φίλε, κι' ἐγὼ δὲν ἤξερα νὰ σοῦ ἀπαντήσω; Ἔνωθα μέσα μου τὸν καὺμό σου, μὰ δὲ μποροῦσα τίποτ' ἄλλο νὰ σοῦ δώσω ἀπὸ ἕνα χεῖμαρρο στὴ ράχη...

Τὸ τρίχωμά του μαῦρο ἀπὸ πάνω καὶ φλογάτο πρὸς τὸ μέρος τῆς κοιλιᾶς, στραφτοκοποῦσε δόλκαίρο σάμπως λουστραρισμένο μὲ τὸ λάδι. Τρεμούλιαζε ὅλο του τὸ δέρμα, τέντωνε τὴ ράχη του, τὴ γούβιαζε λυγερὴ κ' ἐγὼ ξέσερνα πάνω, τρουχίζα τὴν παλάμη μου.

* * *

—Ρε μούλικο, τί διάβολο ζητᾶς αὐτοῦ;... ἄκουσα πίσω μου μιὰν ἄγρια φωνή.

Στράφηκα τρομαγμένος. Ἐνας ἄντρας ἔβγαине ἀπὸ τὴ διπλανὴ τὴ μάντρα μ' ἕνα δίκανο στὸν ὦμο. Ἦταν ἐκεῖνος. Ὁ Καταρραχιᾶς. Φοροῦσε ἕνα λερωμένο πουκάμισο, μὲ ἀνασκουμπωμένα τὰ μανίκια, νὰ φαίνεται μαύρη φανέλλα μάλλινη ἀπὸ μέσα καὶ πλατύγυρο ψάθινο καπέλλο.

Μὲ βλαστήμησε θυμωμένα, πῶς πείραξα τὸ ζωντανό, ποὺ μποροῦσε νὰ μὲ κομματιάσει καὶ νὰ τὸν μπλέξω ἔτσι κι' αὐτὸν σὲ φασαρίες, ἐγὼ τὸ μυζιάρικο ἐκεῖ πέρα... Στεκόταν πιά ἀποπάνω μου, σκαιὸς σὰν χάρος ξανθοκόκκινος καὶ μόνο ποὺ δὲ μοῦ ξήλωσε τ' αὐτιά καὶ νὰ μοῦ τὰ πετάξει στὸ χαντάκι. Ἀπὸ τὴ σφίξη τὴν πολλὴ ὁ μακρούλος του σβέρκος γινότανε πιὸ κόκκινος, κ' ἦτανε φορτωμένος δίπλες καὶ φλέβες φουσκωμένες.

Τοῦ ἀπάντησα πῶς εἶναι δικό μου τὸ ταυρί. «Νά, δὲ μὲ θυμάσαι ποῦρθα προχτὲς μὲ τὸ θεὸ μου;... Ἐμένα μὲ γνωρίζει» τοῦπα «δὲν τὸ φοβᾶμαι ἐγώ»...

Κι' ἀλήθεια ἂν ἐκείνη τὴ στιγμή φοβόμουνα γιὰ κάτι δὲν ἦτανε γιὰ μένα, μόνο γιὰ τὸ ζωντανὸ μας φοβόμουνα ποῦμπλεξε μ' ἕναν τέτοιο ἀντίπαλο ὅπου δὲν εἶχε λύπηση στὴν καρδιά, οὔτε κάστανα αὐτὸς χάριζε... Ἔτσι ἄγριος!... Θέ μου. Ἦταν καὶ τοῦτος, ἀλήθεια, σὰν

Ένας ταύρος σκληροτράχηλος, κ' ήταν ο φίλος μου σαν ένας άνθρωπος. Έκανα τότε χωρίς να θέλω κάτι τέτοια παρομοιάσματα. Και να συλλογίζομαι πάλι πώς δεν είχαν τα ίδια όπλα να παλαίψουν μεταξύ τους: Έτοπος είχε κάτι λίγο παραπάνω από το ζώο. Μιά φούχτα πράμμα είχε πιο πολύ, κείνο που λένε «λογικό» είχε. Μιά φουχτίτσα πονηριές μέσα στο θολωτό περήφανο καύκαλό του...

* * *

Πάνω στη φασαρία με μένα, βγήκε κ' ένας άλλος μέσα από το χτίριο. Ήταν ο σφαγέας ο συνέταιρος του άλλου.

—Ώρε Βαγγέλη, του φώναξε ο Καταρραχιάς, έχεις πράμμα για σήμερα;

Ο Βαγγέλης δεν απάντησε άμέσως. Πήρε δυο βήματα ακόμα και ρώτησε και τουτός με τη σειρά του:

—Κυνήγι πήγες Σαββατιάτικο;

—Τί κυνήγι καύμενε. Στόν άμπελώνα ξενύχτησα... Πήγα για κείνες της άλεπούδες π' ανάθεμά τις.

—Βάρεςες τίποτα;

—Μπά... είχα ριξά για λύκο μα δε φανήκανε... Έσού τί έκαμες;

Έκοψες τίποτα για σήμερα;

—Όχι, σέ περίμενα...

—Τί περιμένεις, μωρέ Βαγγέλη καύμενε; έκαμε δυσαρεστημένος ο άλλος. Δέκα ή ώρα και σέ λίγο ή πιάτσα δε θάχει δράμι. Πάρε κείνο το στέρφο γελάδι του Κουκουνάρη και κάμε τή δουλειά σου...

—Κι' έτουτο;

—Άς το αυτό λίγες μέρες να ίδουμε τί θ' άπογίνει...

Ύστερα σαν κάτι να θυμήθηκε, έστριψε τήν κορμοστασιά του άράθυμα κατά τή μάντρα κ' έμπηξε μία φωνή:

—Γιαννούλα!

Μιά νέα γυναίκα πετάχτηκε στη μπασιά. Φορούσε κόκκινο μποξά έλαφρόν κι' άσπρο μαντήλι. Ήτανε μία ξυπόλυτη, μελαχροινή κι' όμορφη πολύ.

—Ήρθες Νάσο; είπε χαμογελώντας λίγο...

—Πάρε κρέμασε αυτό... τής έκαμε εκείνος, άδιάφορα δίνοντάς της τό όπλο... Φέρε και λίγο χόρτο για τό ζωντανό.

Τίς δουλειές έτούτες ή όμορφούλα γρήγορα τις έκανε. Πεταχτή καθώς έτρεχε, άνακρατούσε μπρός στην ποδιά της, τά πολλά φουστάνια να μη μπερδεύονται τά στρογγυλά μελαχροινά της πόδια...

Γύρισε σέ λίγο με μία άγκαλιά φρεσκοκομμένο χόρτο. Μά, νά..., κεί που λύγισε για να τό ρίξει στο ταυρί έτουτό ξαφνικά φουσούνισε άγρια κι' άνακλαρώθηκε όλο κατά πάνω της. Τεντώθηκαν τά σκoi-

νιά σαν χορδές λασούτου κ' έτριξε ο σιδερένιος κρικος να ξεριζωθεί.

—Έί... Χά!... τινάχτηκε δυνατή ή φωνή του Καταρραχιά κ' ή γυναίκα πήδησε πίσω με μία φωνούλα τρομαγμένη.

—Νά τό κόψει ο λύκος... έτρεξε κείνος μέσ' στα δόντια του και παίξαν τά σγουρά ρουθούνια του θυμωμένα.: τί διάολο έπαθε; θά μάς τσακίσει καμμιάν ώρα τό ρημάδι!

—Άχ... είπε ή γυναίκα... Θέ μου!... Και χτές καθώς τουρριχνα τό χόρτο τά ίδια έκανε.

—Τί στην όργη τόν φοράς αυτόν τό μποξά όταν τό ζυγώνεις;

—Άφέντη μου, γι' αυτό λές νάσαι;

—Δε σου τδπα; Άμ' γιατί άλλο;

—Τά βλέπεις, μωρέ πιτσιρίκο, που πάς και τό χαϊδεύεις;

—Έμένα με γνωρίζει, μπάρμπα-Θανάση. Άσε να ιδείς να του ρίξω γώ τό χόρτο.

—Πάψε μωρέ! Αυτό είναι ταύρος καμωμένος. Νά πάς να πεις του μπάρμπα νάρθει να τό πάρει πίσω...

Χάρηκα κρυφά σαν άκουσα τούτα.

Μπράβο μουσκάρι μου, έλεγα μέσα μου, μπράβο που κατάλαβες πως πρέπει να φέρνεις για να μη σε κρατήσουν έδω τούτοι οί μαχαίροβγάτες και να σε κόψουν. Έγώ ήμουνα βέβαιος πως ξέρεις να ξεχωρίζεις τους έχθρους από τους φίλους σου. Έτσι να κάνεις... Έτσι να κάνεις... Τώρα είσαι ήσυχο. Νά, θάρθω να σου ρίξω γώ τό χόρτο τώρα δίχως να ταραχτείς καθόλου.

* * *

Πάνω στην ώρα γύριζε ο Βαγγέλης τραβώντας από τό σκoiνί τή στέρφα γελαδίτσα. Μά τότε, στο αντίκρουσμά της τό ταυρί, τεντώθηκε όλο, πεταλούδισε γοργά τό ύγρό του μάτι και μουκάνισε προς τά πάνω βαθεία.

Άπάντησε και τό θηλυκό από κεί—μιά συνεννόηση σαν νάγινε—μα υπάκουσε στο τίναγμα του σκoiνιού που τό τραβούσε. Όμως τό ταυρί τώρα άγρίεψε πιο πολύ. Έφρισε όλοένα τό μουσκεμένο του μουσούδι, τά ροδαλά ρουθούνια του άναμένα ξεφουσούσαν κι' άνοιγόκλειναν, τό ξανθοκόκκινο τρίχωμά του σα φλόγα που θεριεύει σε ριπές άνέμου πύρωνε όλα του τά σπλάχνα και έβλεπες να ξεχωρίζουν κάτω άπ' τό χλωρό του δέρμα να σπαρταρούν κλεισμένα τά καινούργια μούσκολα του, καθώς τινάζόταν να κόψει. Χοντρή καπιστράνα τούκλειε όλο τό κεφάλι και τά κέρατά του τ' άτσαλένια τά μάγκανε ή τριχιά.

Ή καρδιά μου πιάστηκε μην μπας και πάθει τίποτα.

—“Εέεί... Χό!... άγρια πλατάγισε ή φωνή κείνου του Καταρραχιά... Παρ’ την, μωρέ Βαγγέλη, από δω και θά μάς κόψει τὸ άτιμο.

Ἐκεῖνος τράβηξε γρήγορα τὴν ἀγελάδα μεσ’ στοῦ χτήριο.

—Εἶδες; εἶδες;... εἶπε σάν ξαναγύρισε ξύνοντας τὸ μέτωπό του και χαμογελώντας... Χε... μυρίστηκε γελάδι...

—Μωρὲ τοῦτο εἶναι στίς ὄρες του!... Δὲν τῶδες;

—“Αν τῶδα λέει; Ἄπο προχτές, καϋμένε, ἐγὼ τὸ κατάλαβα πὼς ζύπνησαν τὰ αἵματά του. Ἄπο προχτές ἔδειξε. Ἄφοῦ βρωμάει και ζέχνει ὁ τόπος ἀπο δαῦτο. Αὐτὸ θέλει τώρα νὰ πέσει σὲ κοπάδι...

—“Ας ἔρτει νὰ τὸ πάρει.” Ας φέρει μιὰ γελάδα νὰ τὸ συντροφέψει και νὰ τὸ πάρει νὰ πάει στοῦ καλό του. Μπά!... “Αν τῶφερνε μιὰ βδομάδα πριν θὰ πρόφταινα νὰ τὸ τσοκανίσω. Τώρα...

Δὲν καταλάβαινα ὅλα τους τὰ λόγια, μὰ ὑποπτευόμουν πὼς κάποια ἀλλαγὴ εἶχε γίνει μεσ’ στοῦ αἵμα τοῦ μουσκαριοῦ μας... Εἶναι κείνη ἡ μεταμόρφωση ποῦ ἀπ’ τὴ μιὰ ὡς τὴν ἄλλη μέρα, κάποτε, κάνει τὰ νέα πλάσματα νὰ γεννιοῦνται γιὰ δευτέρα φορά. Νὰ σπάζουν τὸ τσόφλι τῆς ξεγνοιασιάς και νὰ πηδοῦν μέσα στὴν πυρίκαυστη ζώνη τῆς ζωῆς, στοῦ νόημα τῆς ζωῆς, στοῦ ἐφήμερο και ὀδυνηρὸ ὄραμα τοῦ ὁμορφου τοῦτου κόσμου...

Σὰ φύγαν οἱ ἄλλοι κ’ ἐμείνα μόνος, τὸ παρακολουθοῦσα ἀπ’ ἀντίκρου νὰ παίζει τὴν οὐρά του και τὸ τεράστιο μάτι του σάν κάποια ἔγνοια πάρα πολὺ μπερδεμένη ν’ ἀνακάτευε μεσ’ στοῦ ταυρίσιο νοῦ του. Εἶχα ἀφαιρεθεῖ νὰ τὸ κοιτάζω...

Μὰ ἀκούστηκε κάποια στιγμή ἕνα θρηνητικὸ μουκάνισμα μέσα στοῦ χτήριο κ’ ἀνασηκώθηκα ἀπ’ τὴ θέση μου κεντρισμένος. Κατάλαβα. Τὸ λεπίδι τοῦ Βαγγέλη, θὰ πέρασε πάνω ἀπ’ τὴν κορφή τοῦ σβέρκου τῆς γελαδίτσας. Ἐκοψε τὸ στημόνι μιὰς ζωῆς ἐκεῖ. Εἶναι μιὰ νιστεριά, τὴση δά, στὴ ρίζα τοῦ ἀντικέφαλου ποῦ χωρίζει—ματσιασμένα καθὼς εἶν’ ἐκεῖ—τὰ νεῦρα, και τὸ κορμὶ τοῦ ζώου γκρεμίζεται—ἕνας σωρὸς βαρὺς ἀπο κρέατα και κόκκαλα.

“Ὑστερα ἔρχεται τὸ πλατὺ χατζάρι, σκάβει ἕνα μαῦρο χάσμα κάτω ἀπ’ τὸ λαϊμό, ἀνοίγει τοὺς κρουνοὺς τῶν ἀρτηριῶν κ’ ἡ ζωὴ ξεχύνεται ἀχνιστὴ και μαυροκόκκινη στίς λάσπες. Ἄκουσα τὸ πάφλασμα τῶν νερῶν ποῦ ξεπλέναν τὰ αἱματόβρεχτα πλακόστρωτα κ’ εἶδα τὸ αὐλάκι τοῦ νεροῦ νὰ κουβαλάει στοῦ βουρκερὸ χαντάκι κελαρύζοντας τὰ ματωμένα του νερά... Βέβαια τὸ κόκκινο τοῦτο ρευστό, τὸ ζωντανὸ νὰ πεις ἀκόμα, θ’ ἀνάδινε μιὰν ἄχνα ἰδιαίτερη, ποῦ θὰ μιλοῦσε μιὰ δικὴ του γλῶσσα, γιὰ νὰ βρῖσκει τέτοιαν ἀνταπόκριση στοῦ μοσχαριοῦ μας τίς αἰσθήσεις.

Γιατί μοῦ φάνηκε πὼς εἶδα καθαρὰ τὸ ζῶο νὰ ὁμιζεται τεντώνοντας τὴν προσοχή του πρὸς τὸ μέρος τοῦ αὐλακιοῦ και νὰ φυσάει ὄλο ἀγωνία, νὰ στρέφεται ἀνήσυχο, νὰ παίζει τὸ φοβισμένο μάτι του σάν γιὰ νὰ κρατήσει ἕνα κλάμα, μοῦ φάνηκε. Τάχα νὰ καταλάβαινε τί γίνεται κεῖ μέσα;...

Οἱ ὄρες γράφανε τίς ματωμένες ἱστορίες τους, ἡ ζωὴ κι’ ὁ θάνατος ζύμωναν τὸ χῶμα, ὁ πόνος, ὁ ἔρωτας, ἕνα ἐργαστήριο ξεφρενιασμένο μετὰ τὴ λάσπη, τὸν ἥλιο και τὸ ἀλάτι. Κ’ ἡ ἄγνοιά μου ἐμένα τότε γι’ αὐτὰ τὰ πράγματα, οἱ μικρές μου χαρὲς κ’ οἱ ἀγωνίες μου οἱ μικρές, ἡ δυστυχία μου τότε,—ἡ εὐτυχία μου, θέλω νὰ πῶ—πὼς νὰ τὸ πῶ;...

Λοιπὸν ἔτσι καλὰ βολεῦτηκαν τὰ πράγματα. Θὰ παίρναμε πίσω τὸ ταυρὶ μας δίχως ἄλλο. Εἶχα μιὰ χαρὰ!... Ἦτανε και μιὰ περηφάνεια μαζί. Στ’ ἄλλα παιδιὰ ἐγὼ θὰ καμάρωνα... Τὸ κάθε παιδί θέλει τὰ ζωντανὰ τοῦ σπιτιοῦ του νᾶναι τὰ πρῶτα. Κι’ ὁ κόκκορας ἀκόμη τοῦ κοτεσιοῦ μας νᾶναι ὁ πρωτοπαλλήκαρος τῆς γειτονιάς. Θάχαμε τώρα κ’ ἕναν ταῦρο ποῦ δὲ θὰ τοῦ παράβγαινε κανένας στὴν ὁμορφιά και στὴ ζώρη...

—Ἐσὺ τί κάθεσαι κεῖ;... ἄκουσα νὰ με φωνάζουν μεσ’ ἀπο τὴ μάντρα. Ἡ γυναίκα κείνη με καλοῦσε βάζοντας ἀντήλιο τὸ χέρι της. Δὲν πεινάς; Ἐλα δῶ...

Ἐγὼ ἀκούσα πρόθυμα σὰ νὰ με φώναζε ἡ μάννα μου, ἢ κάποιο πρόσωπο ἀγαπητὸ νὰ με διάταζε—κάτι τέτοιο. Ἦταν ὁμορφὴ αὐτὴ—ἦταν καλὴ, θέλω νὰ πῶ—ὄχι σάν τὸν ἄλλονα.

Μοῦδῶσαν στοῦ χέρι ψωμί και τυρὶ ἐκεῖ στὴ μάντρα, ὄξω στοῦ πεζούλι τοῦ μικροῦ σπιτιοῦ τους.

—Γιατί εἶσαι ἀκόμη ἐδῶ; με ρώτησε ὁ ἄντρας της.

—Θὰ φύγω... Μὰ περιμένω τὸ δειλινὸ νᾶρθει ὁ Τασούλης μετὰ τὸ κάρρο.

—“Α, θέλεις νὰ γυρίσεις κερροτσάδα; Καλὰ λοιπὸν. Κοίταξε νὰ πεις τοῦ θειοῦ σου αὐτὸ ποῦ σοῦπα.

—Ναί, ναί, θὰ τοῦ τὸ πῶ.

Τὸν παρακολουθοῦσα καθὼς μασοῦσε τὸ ψωμί του κ’ ἔχωνε τὰ μακρὰ του δόντια στὴν-μπουκιά, τὰ μάτια του τὰ μαῦρα, φουσκωμένα λίγο μισόκλειστα, κείνον τὸ μακρὸ λαϊμό του μετὰ τίς περισσιες δίπλες, τὸν αἱματερό, κατὰ πῶς πρέπει νᾶναι ἐνὸς χασάπη. Ὡστόσο ἐκεῖνη εἶχε τὰ μάτια τοῦ μοσχαριοῦ μας, ἔτσι σπιθᾶτα και γλυκά, και τὸ δέρμα ἔτσι σκοῦρο και γυαλιστερό σάν λουστραρισμένο μετὰ τὸ λάδι. Εἶν’ ἕνα ζευγάρι τοῦτο, συλλογιόμουνα, ὁμορφὸ ζευγάρι, τοῦτοι οἱ ἄνθρωποι...

“Υστερα πέρασα τὸ ξύλινο γεφύρι, πήρα βόλτα τῶν ἀλυκῶν τὰ περάσματα νὰ χαζέψω παίζοντας. Γλουγλουκίζα σὰ γλάρος καὶ πετουσα βότσαλα, ρίχνοντας ποῦ καὶ ποῦ καμμιὰ ματιὰ καὶ στὸ ταυρι καὶ κατὰ κεῖ στὸ δρόμο, μὴν μπᾶς κ’ ἔρχεται τὸ κάρρο.

Ὁ ἥλιος κατηφοροῦσε πρὸς τὸ δειλινὸ καὶ ἡ λιμνοθάλασσα, ἡ ἀσάλευτη ἔπαιρνε μιὰν ἀπόχρωση ὀξειδωμένου μετάλλου. Ὁ οὐρανὸς ἦταν ἀκόμα γυμνὸς καὶ γι’ αὐτὸ πύρινος. Βαθεῖα κάτι ξεφτύματα μετὰξινων κλωστῶν ἀκίνητοῦσαν, καὶ τῶν στρουθιῶν ἡ σύναξη, ὀστερική, μαζευτόταν πέρα στοὺς εὐκάλυπτους...

* *

“Αξάφνα ἄκουσα πίσω μου ἓνα φυσομάνημα, μιὰ ταραχή. Ὁ ταῦρος πάλευε πάλι νὰ κόψει. Εἶχε στυλώσει τώρα ὅλη τὴ ζώρη του στὸν ἀπέραντο σβέρκο του μὲ μιὰν ἄγρια ἀποφασιστικότητα.

Ἡ γυναίκα μὲ τὸν κόκκινο μποξὰ περνοῦσε κεῖθε κ’ ἔντρομη ρίχτηκε στὸ τρέξιμο. Τάχα τὸ κόκκινο χρῶμα νὰ τὸν εἶχε ἐρεθίσει ἢ μήπως μιὰ τυφλὴ δικαιοσύνη τὸν κέντριζε σὲ κείνη τὴ θηριώδη λύσσα; Μιὰ στιγμή μαζεύτηκε κουβαριαστὸ ὄλο, φύσηξε ἄγρια σὰ ρούφουλας κυμάτου καὶ τινάχτηκε νὰ πᾶει στὸν ἔβδομο οὐρανὸ... Τὰ γόνατά μου παράλυσαν καὶ σταμάτησε τὸ αἷμα στὴν καρδιά μου. Γιατί πρὶν νὰ σκεφθῶ καλὰ-καλὰ μοῦ φάνηκε πῶς ἄκουσα ἓνα ἀπαίσιο «τράκ» σὰν νὰ ξηλώθηκαν οἱ ὀξυγονοκολλημένες ρίζες τῶν κεράτων του.

Εἶχε κόψει τὰ σκοινιά.

Καὶ τότε ρίχτηκε πάνω στὴ γυναίκα μ’ ἓνα πήδημα τεράστιο—ἔσκισε τὸν ἀέρα... Ἐκείνη εἶχε σκοντάψει καὶ ξαπλώθηκε στὸ χῶμα, τσιρίζοντας. Ἀπὸ δίπλα τῆς πέρασε ἡ καταστροφή—ἦταν ἓνα πήδημα σὰν τίναγμα σαγίτας, ὁ νευρωμένος ἐκεῖνος ὄγκος, πιὸ εὐλύγιστος κ’ ἀπὸ ἐλατήριο, ἔγραψε τὴ γραμμὴ του στὸν ἀέρα. Σὰν ἀδράχτι πεταχτό, μιὰ ἴσια γραμμὴ ἀπ’ τὶς μύτες τῶν κεράτων του ὡς τὰ νύχια τῶν πσινῶν ποδιῶν του. Κ’ ὕστερα ἔπεσε, καρφώθηκε κεῖ στὸν τόπο ἀσάλευτος—παράξενο πράμμα. Πεντέξη βήματα πιὸ πέρα στάθηκε νὰ κοιτάζει λοξὰ τὴν πεσμένη γυναίκα σὰν νὰχε ξεθυμάνει ἡ ὀρμὴ του ἢ σὰν νὰ θεωροῦσε ἀνάξιο νὰ σκύψει καὶ νὰ τὴν χτυπήσει τόσο χαμηλά. “Ὅλα τοῦτα γίναν ἔτσι γρήγορα, ὅπως τὰ μεγάλα πηδήματα μέσα στὴ φύση, ὅπως ἡ ἀστραπή, ἢ μπόρα καὶ τὸ τίναγμα τῶν σπόρων τῆς πικραγουριάς.

Τὴν ἴδια στιγμή πετάχτηκε στὴν μπασιά τῆς μάντρας ὁ Καταραχιάς μὲ τὸ δίκανο στὸ χέρι. Εἶχε ἀκούσει τὴν ἔντρομη ἐπίκληση τῆς γυναίκας... “Ἦταν κίτρινος σὰν τὸ φλουρί, ὅμως τὸ χέρι του δὲν ἔτρεμε. Οἱ στιγμὲς ἦταν κρίσιμες.

—Μὴν κουνηθεῖς... μὴ σαλέψεις ἀπὸ χάμω... ἔγρουξε στὴ γυ-

ναίκα του. Στήριξε στὸν ὄμο του τὸ ὄπλο καὶ σημάδεψε. «Γκράγκ!» Ἡ μπαταριά πέτυχε τὸ ἀκίνητο ζῶο στὸ πλάι στὸ σβέρκο ψηλά, ἐκεῖ ποῦ σμίγει στὸ κεφάλι. Τινάχτηκε κείνο λίγο σὰν νὰ τὸ μπάτσιζε μιὰ δύναμη ἀόρατη μὰ δὲν ἔπεσε. Τινάχτηκε νὰ καθαρῖσει τὰ νέφαλα ποῦ θὰ τοῦ σκότισαν τὸ νοῦ. Τρεμούλιασε ὄλο καὶ καμπούριασε ψηλὰ τὴ ράχη του σὰ γάτα. Ξανὰ τινάχτηκε μὰ ὁ θάνατος εἶχε σφηνωθεί μέσα του σὰν μέθη παραλυτικὴ καὶ τρέκλισε. Τῶδα νὰ τρεκλίζει στὸ πλάι. Πῆρε κάμποσα βήματα γρήγορα μὲ τὸ πλευρὸ σὰν κάβουρας, ἔφτασε στὰ χεῖλη τοῦ χαντακιοῦ, λύγισε καὶ βούλιαξε μέσα. Ὁ βόγγος του ἐνώθηκε μὲ τὸ ρούφλισμα τῆς ὕλης ποῦ τὸ ἀγκάλιασε ὄλο στοργικὰ νὰ τὸ χωνέψει μέσα τῆς.

Ἄρχισε ἓναν ἀγῶνα μὲ τὴ λάσπη. Βογγώντας καὶ ξεφυσώντας ἀνακατευτόταν μέσα κεῖ. Νὰ τῆς ξεφύγει ἀγωνιζόταν, νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴ μοῖρα του, νὰ ὑψωθεῖ ἀπάνω πρὸς τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐλευθερία καὶ κατὰ κεῖ ποῦ ἔβλεπε, πέρα πρὸς τὰ λειβάδια μὲ τὰ ἐρωτικά τους τὰ καλέσματα. Μὰ ἡ λάσπη τὸ πασσάλειβε ὄλο ὡς τὰ μπούνια, ὡς τὰ ἀμόλυντά του μάτια, τὰ παρθενικὰ ρουθούνια του. Κ’ εἶδα τότε μὲ δέος ἓνα σχῆμα λασπερό, τὴν ἴδια τὴ μολυβένια λάσπη σὲ σχῆμα βουβαλιοῦ νὰ ξεχύνει τὴν πυρωμένη ἀνάσα τῆς μὲ βογγητὰ μαζὺ καὶ στάλες σαπισμένου νεροῦ. Τὸ θρῆνο τῆς λάσπης, τὴ διαμαρτυρία τῆς ἄκουγα καὶ στεκόμουν ἀκίνητος, παραλυμένος καὶ κατάπληκτος...

Ὁ ἄντρας ἔσκυψε καὶ σήκωσε ἀπὸ χάμω τὴ γυναίκα του, μισολιπόθυμη—σχεδὸν κουβαλητὰ στὴν ἀγκαλιά του τὴν τράβηξε μέσα στὴ μάντρα—ὁ ἄνθρωπος, στὴν ἀγκαλιά του.

Κ’ ἔμπηξα τότε γὰρ τὰ κλάματα νὰ βουρκώσουν τὰ μάτια μου, νὰ μὴ βλέπω. Καὶ δὲν ἤξερα τί ἀπ’ ὄλα ἦτανε: Ἐκείνη ἢ μέρα ποῦ τέλειωνε ἔτσι ματωμένα... Ἐκεῖνος ὁ βόγγος ὁ ἀλλόκοτος τῆς λάσπης, κὰτὰ ἀπὸ τὸ κόκκινο ἡλιοβασίλεμα ποῦ ἔπεφτε μεγάλο κ’ ἀδιάφορο.....

ΓΕΡΑΣ. ΓΡΗΓΟΡΗΣ

Τὸ ἄστρο

“Ἄστρο ποῦ λάμπεις
σιμὰ στὸν πόλο
τὸ σύμπαν ὄλο
σὲ σὲ θωρῶ

Στὴ μοναξιά μου
γλυκὸ τραγοῦδι
θεῖο λουλούδι
σὲ καρτερῶ.

“Αχ! πῶς φοβᾶμαι
μὴ συνεφιάση
καὶ σὲ σκεπάση
τὸ δειλινό...

I. ΜΑΥΡΟΣ

Τὸ καημένο ἔλατο

Ζωῆς ὄνειροφαντασιά τὸ στάχυ,
χρυσάφι καὶ κυμάτισμα ἡδονῆς.
Τὸ δέντρο ὅμως πεσμένο εἶναι σὰ ν᾿ἔχει
πληρώσει τὴ θυσία, καὶ πονεῖς
νά βλέπεις τὴν κορφή του μαυρισμένη,
πελώρια, στὸ χορτάρι ἀκουμπισμένη.

Τὸ ἔλατο γιγάντιο εἶχει φουντώσει,
μαυρόκλωνο, τοῦ λόγγου τὸ καμάρι.
Τὴ σκιά του, νεραϊδόσπιτο εἶχε ἀπλώσει
πλατύκυκλη στὸ νιόβλαστο χορτάρι
Τ' ἀστέρια μέσ' στὰ φύλλα του φωλιάζαν
χρυσόφτερα... τὰ στάχυα ὅμως χλωμιάζαν.

Καὶ «σταυρωθήτω, σταυρωθήτω! Κάτου
τὸ δέντρο» λέν, «ἡ νιότη μας σκυφτή,
γιατὶ θανάτου φύσημα εἶναι ἡ σκιά του.
Χίλιες ζωοῦλες εἴμαστε, γιατί
γιὰ μιὰ ζωὴ μονάχα νὰ χαθοῦμε;
Τοῦ ἡλίου τὴ χαρὰ κι' ἐμεῖς ζητοῦμε!»

Καὶ τῶκοψαν οἱ ἄνθρωποι. Τώρα μένει
μισόνεκρο στοῦ λόγγου τὴ σιγή.
Καθὼς ἔχει τὴ μέση τσακισμένη
μὲ τὴν κορφή στηρίζεται στὴ γῆ.
Χίλιες ζωοῦλες ἀνθίσαν κοπάδι,
μιὰ μέρα ζοῦν καὶ σβύνουν ὡς τὸ βράδυ.

ΙΩΑΝΝΑ ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Στὰ κύματα τ' Ἀναπλιῶ

Πόσες φορές τὰ κύματα δὲ δώσανε καὶ δὲν πήρανε ζωὴ; Πόσες
φορὲς δὲν τραγοῦδησαν τοὺς νικητὲς τοὺς καὶ δὲν ἔκλαψαν μὲ τὸ
νανούρισμά τους τοὺς νικημένους τους, ποὺ ἄθελά τους πνίξανε;
Τὰ κύματα μᾶς φέρνουν ζωὴ ποὺ δὲν περιμένουμε, καὶ μᾶς παίρνουν
ζωὴ ποὺ περιμένουμε καὶ λαχταροῦμε.

Τὰ κύματα φέρανε κάποτε μιὰ κάσα βαμμένη μὲ πίσσα, καὶ τὴν
ἄφησαν στὴν ἀμμουδιά ποὺ βρισκότανε πλάι σ' ἓνα βράχο. Μέσα
τῆς ἔφερνε ἓνα ροδαλό μωρό, δῶρο μιᾶς ἀγάπης, ξαφνικῆς καὶ δυ-
νατῆς, ποὺ φέρνει ἡ Τύχη. Ἡ μάννα του τῶχε βάλει στὴ μαύρη κά-
σα αὐτὴ καὶ τῶστελνε στὴν Τύχη μὲ τὰ κύματα. Τὸ ὥραϊο τῆς σπλά-
χνο ποὺ ἔκρυσπε μέσα τῆς ἔννια μῆνες, δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ τὸ κρα-
τήσει στὰ χέρια τῆς. Φοβήθηκε τὴν ὀργὴ τοῦ πατέρα τῆς καὶ τὴν κοι-
νωνία. Δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διατηρήσει μιὰ ζωὴ, ποὺ μέσα τῆς
δημιουργήθηκε. Τὴ ζωὴ ποὺ τῆς χάρισε ὁ παντοδύναμος Φυσικὸς
Νόμος, ὁ Ἐρωτας. Τὴν ἐμπόδιζε ὁ φτιαστός ἠθικὸς νόμος, ὁ ἀνθρώ-
πινος. Ἀπὸ τὸν ἠθικὸ νόμο προστατεύτηκε ἡ μάννα τῆς καὶ τὴν κρα-
τήσε στὴ ζωὴ ὅταν ἦταν καὶ αὐτὴ μωρό, ἀπὸ τὸ θετὸ νόμο, αὐτὸν
ποὺ τῆς ἔδινε ἡ σκιά τοῦ πατέρα τῆς.

Ἦταν βασιλοπούλα, μιὰ ἀπὸ τίς πενήντα κόρες τοῦ Δαναοῦ, τοῦ
βασιλεῖ τοῦ Ἄργους. Ἦταν ἡ τελευταία τοῦ κόρη καὶ ἡ ὁμορφό-
τερη. Τὴν ἔλεγαν Ἀμυμῶνη. Ἦταν τότε ποὺ ἔφευγε ἡ ἄνοιξη καὶ
ἄφηνε τὴ θέση τῆς στὸ θερμὸ καλοκαίρι, ποὺ τὰ μεθυσμένα νειάτα
τῆς τὴν ὀδήγησαν στὸν Ἀργολικὸ κόλπο νὰ λούσει τὸ σῶμα τῆς, νὰ
τὸ παραδώσει στὴν ἀγκαλιά καὶ τὸ νανούρισμα τῶν κυμάτων του,
νὰ τοῦ ἐμπιστευτεῖ τοὺς θησαυροὺς τῆς ὁμορφιάς τῆς. Ὅλη τὴν
ἡμέρα κουράστηκε τὸ ροδαλό τῆς σῶμα παλεύοντας καὶ παίζοντας
μὲ τ' ἀφρισμένα κύματα, σὰν νὰ ἦταν ἡ ἴδια ποὺ τοὺς ἔδινε τὸ πά-
θος τους καὶ τοὺς ἀφροὺς τους. Ἐπεσε τὸ βράδυ κουρασμένη καὶ
κοιμήθηκε. Ἡ νύχτα τῆς χάριζε μὲ τὴ γαλήνη τῆς καὶ τὴ σκοτεινιά
τῆς ὁμορφα καὶ φωτεινὰ ὄνειρα. Τὴ γλύκα τοῦ ὕπνου τῆς ἦρθε νὰ
ταράξει ἓνας σάτυρος, ποὺ παραμόνευε ἀπὸ τὴν ἡμέρα καὶ ἀγνάν-
τευε τὸ σῶμα τῆς. Περιμένε τὴ νύχτα νάρθει νὰ τὸν προστατέψει
στὴν ἐπίθεσή του μὲ τὸ σκοτάδι τῆς. Σὰν πεινασμένος λύκος ἔπεσε
ἀπάνω στὸ ἀφροπλάσμενο σῶμα τῆς. Ἡ Ἀμυμῶνη ξύπνησε κ' ἔβγα-
λε μιὰ τρομαχτικὴ φωνή. Ὁ Θεὸς τῶν κυμάτων Ποσειδῶνας ποὺ

εἶχε ἀφήσει ὅλη τὴν ἡμέρα τὰ ἀθῶα κύματά του νὰ τῆς χαϊδεύουν τὸ σῶμα της, χωρὶς νὰ τὰ ζηλεύει, ἐρχότανε τώρα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς θάλασσάς του, νὰ διώξει τὸ Σάτυρο. Μόλις φάνηκε ὁ θεός, ὁ Σάτυρος χάθηκε σὰν ἄνεμος. Ἡ ὠραία Ἀμυμώνη, ξεστήθιαστη καὶ μὲ λυμένα τὰ μαλλιά, ἀπὸ τὸ μεγάλο τρόμο μεταφέρθηκε ἀμέσως σ' ἓνα θεῖο ρίγος, μόλις ἀντίκρουσε τὸ θεό, γιομᾶτον ἀγάπη καὶ καλωσύνη. Ἐχασε τὴ φωνή της, τὴν εἶχε πνίξει ἡ μεγάλη της ἀγάπη, ποὺ ἐνοιώθη μέσα της. Ὁ Ποσειδῶνας πῆρε τὴ θέση τοῦ Σάτυρου. Ἐδῶ δὲν ἀκούστηκε καμμιά φωνή, καμμιά διαμαρτυρία. Ποιὰ γυναίκα μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ τὴν ἀγάπη της στὸ θεὸ ποὺ λατρεύει; Γιατὶ θεὸς καὶ ἅγιος εἶναι ὁ ἀγαπημένος κάθε γυναίκας, ποὺ τὸν στολίζει μὲ τὸ φωτοστέφανο τῶν ὀνείρων της. Τὸ θεὸ της ἐζητοῦσε ἡ ὠραία Ἀμυμώνη στὸν Ἀργολικὸ κόλπο, τὸν Ἐρωτα. Ὁ θεὸς καὶ ἡ ὠραία Ἀμυμώνη ἐμοιράστηκαν ὅλη τὴ νύχτα τὴ θεία ἀγάπη τους. Ἡ ἀγάπη, ὅταν προέρχεται εἴτε ἀπὸ θνητὸ εἴτε ἀπὸ ἀθάνατο, μένει πάντοτε θεία κι' ἀθάνατη, γιατί ἀθάνατο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμά της, ὁ ἄνθρωπος. Ἡ νύχτα πέρασε γοργὰ γοργὰ σὰ στιγμή. Ὁ θεὸς της πῆδησε καὶ βυθίστηκε στὰ κύματά του μόλις φάνηκεν ἡ χαρσυγή. Τὰ ὠραία της μάτια στολίστηκαν μὲ δάκρυα σὰν εἶδαν τὸ πέλαγος ποὺ δέχτηκε τὸν ἀγαπημένο της. Φώναξε, ξαναφώναξε, ἀλλὰ τίποτα. Τὰ κύματα τώρα ἦταν ἡσυχὰ στὴν ἀγκαλιά τῆς θάλασσας, τῆς μητέρας τους. Ὁ πόθος τους καὶ τὸ πάθος τους εἶχε σβύσει γιὰ λίγο. Μόνο τὰ δάκρυά της πέφτοντας στὴ γαληνεμένη θάλασσα ἔκαμαν κύκλους ὀλοστρόγγυλους ποὺ μεγάλωναν καὶ χάνονταν σὰ νὰ πῆγαιναν νὰ βροῦν καὶ νὰ κυκλώσουν τὸ θεὸ της ποὺ τόσο γρήγορα τῆς ἔφυγε. Ὑστερα ἀπὸ ἐννιά μῆνες ξανάφτασε στὸ ἴδιο μέρος. Δὲν ἦρθε μόνη της, ἀλλὰ μὲ τὸ μωρό της. Τώρα κλαίοντας περισσότερο ἔστελνε μὲ τὴν πένθημη καὶ μαύρη κάσα τὸ παιδί της. Τῶστελνε μὲ τὰ κύματα τῆς θάλασσας καὶ τῆς Τύχης. Ὁ πατέρας τοῦ ὠραίου αὐτοῦ παιδιοῦ Ποσειδῶνας, δὲ μποροῦσε νὰ μὴν ἔχει καμμιά πρόνοια γι' αὐτό. Πρόσταξε τὰ κύματά του νὰ φανοῦνε στοργικά, νὰ πάρουν τὴ θέση τῆς μάννας του καὶ νὰ τὸ ναουρίζουν στὸ δρόμο ποὺ θὰ τὸ πηγαίνουν. Κ' ἔτσι τραγουδώντας το τὰ κύματα τῶφταν στὴν ἀπέναντι παραλία. Κάποιος φτωχὸς τὸ ἀνάθρεψε καὶ τ' ὀνόμασε Ναύπλιο. Ὁ Ναύπλιος, γέννημα θεϊκοῦ καὶ νεανικοῦ ἔρωτα, ἦτανε δημιουργικὸς. Ἐχτισε τὴν πόλη ποὺ πῆρε τὸνομά του. Μέσα του κρυβότανε μιὰ θεία γνησιότητα, κάποια δύναμη, κι' ἄς ἦτανε νόθος. Ἡ νοθεία τίς περισσότερες φορές βρίσκεται στὴ δῆθεν γνησιότητα. Ἐκαμε πολλοὺς ἀπογόνους. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς πῆραν μέρος στὶς πρώτες ἐκστρατείες τῆς προϊστορικῆς Ἑλλάδας.

Ἀπὸ τότε κυλοῦσαν καὶ περνοῦσαν τὰ χρόνια σὰν κύματα. Ἐφταναν καινούργια πράγματα καὶ ἔθαβαν τὰ παλιά. Ἐφταναν πολλοὺς κατακτητὲς ποὺ ἄφησαν στὸ πέρασμά τους τὴ σφραγίδα τους. Ἀλλὰ τὰ πιὸ μεγάλα κύματα, οἱ αἰῶνες, τοὺς καταπόντισαν. Τὰ κύματα τοῦ χρόνου κι' ὁ ἐλεύθερος ἀγέρας φέρανε τοὺς ἥρωες, ποὺ δώσανε τὴν ἐλευθερία στὴν αἰώνια Ἑλλάδα. Τὸ μεγάλο κατόρθωμα αὐτὸ ἔδειξε στὸν κόσμον πὼς ἡ Ἑλλάδα μένει αἰώνια καὶ μὲ τοὺς νέους της ἥρωες ἔφτασε τοὺς παλιούς της, τοὺς πρώτους. Τὸ Ἀνάπλι ἔγινε ἡ πρώτη πρωτεύουσα τῆς νέας Ἑλλάδας. Καὶ τώρα περήφανο μὲ τὸ Παλαμῆδι του καθρεφτίζεται στὴ θάλασσά του, ποὺ τοὺς στέλνει κάθε λίγο μὲ τὰ κύματά της φιλήματα στὰ πόδια του. Ὁ ἀγέρας φιλώντας τὴ θάλασσά του κάνει τὰ κύματά του ποὺ κυλᾶνε σὰ χρόνια. Καὶ τὰ χρόνια κυλᾶνε σὰν κύματα καὶ προμηνᾶνε τὸν ἐρχομὸ τῶν γιγάντων, τῶν δαμαστῶν ποὺ θὰ χτίσουν νέα γέφυρα νὰ περάσουμε σὲ μιὰ νέα ζωὴ.

Πόσο μοιάζει ἡ θάλασσα μὲ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς ἀγῶνες των. Ζωὴ χωρὶς ἀγῶνες καὶ κατορθώματα, εἶναι θάλασσα χωρὶς κύματα καὶ φουρτοῦνες.

Ἀπειρες φορές τὰ κύματα καὶ τὰ χρόνια θὰ φέρνουν ζωὴ ποὺ δὲν περιμένουμε, καὶ θὰ μᾶς παίρνουν ζωὴ ποὺ ἔχουμε, ποὺ περιμένουμε καὶ λαχταρᾶμε.

ΠΕΤΡΟΣ Π. ΠΕΤΡΗΣ

Ξένη Λογοτεχνία

Σωκράτης καὶ Ἀλκιβιάδης

Friedrich Hölderlin

«Γιατὶ τόσο τιμᾶς, ὦ θεῖε Σωκράτη, αὐτὸν τὸν ἐφηβο; Μὴ δὲν ὑπάρχουν κι' ἄλλα πιὸ ἄξια; Καὶ γιατί μὲ ἀγάπη, ἔτσι ὅσα νᾶν' θεός, τὸν ἀντικρύζεις;»

Τραβάει τὸ ζωντανό, ὅποιον βαθιὰ στοχάστηκε. Ταιριάζει ἡ ἀρετὴ σὲ κόσμον βαθειὰ γνώση. Κ' οἱ σοφοὶ στὸ τέλος κλίνουν πρὸς τὴν Ὁμορφιά.

μετ. ΠΑΥΛΟΥ ΦΛΩΡΟΥ

Ἀπὸ τῆ φύση τῶν λέξεων

Πολλοί, βέβαια, συμβαίνει νὰ καταλαμβάνονται ἀπὸ τὴ μανία μιᾶς λέξης καὶ νὰ τὴν ψιθυρίζουν, πολλές φορές, καὶ σὲ στιγμὲς ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ χεῖ καμμιά θέση. Μὰ γιὰ νὰ ἐξηγήσουμε τὸ φαινόμενο τοῦτο, θὰ πρέπει νὰ ἀνατρέξουμε κάπως γενικώτερα ἢ πλατύτερα στὴ φύση τῆς γλώσσας καὶ τοῦ λόγου. Βλέποντας, λοιπόν, τὸ λόγο σὰν μέσο ποὺ ἐκφράζει τὶς ψυχικὲς καταστάσεις τοῦ ἀτόμου, μᾶς δίνεται τὸ δικαίωμα νὰ ποῦμε ὅτι, οἱ λέξεις ποὺ συγκροτοῦν τὸ λόγο μας, ποὺ πλέκονται σὲ φράσεις καὶ δημιουργοῦν τοὺς γραμματολογικούς καὶ γλωσσικούς μας τύπους, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ τὸ προϊόν μιᾶς ψυχολογικῆς κοσμογονίας, ποὺ ξεδιπλώνει τὴ φύση τῆς καὶ στὴν κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ δὲ ἡ μοῖρα ποὺ ἐπιβάλλει στὰ ἄτομα τὴν κοινωνικὴ συμβίωση καὶ παρουσιάζει σὰν ἐσώτερη ἀνάγκη τὴν ψυχικὴ ἀναπόκριση, ἐπέβαλε καὶ τὸ λόγο ὡς συνδετικὸ κρῖκο τῆς «ζώσης κοινωνίας». Κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ὁ λόγος μας δημιουργημένος ὑπὸ τὶς προϋποθέσεις αὐτές, διέπεται—ἢ διαφορετικὰ—κινεῖται μέσα σ' ἓνα πλάσιο ψυχολογικῶν νόμων καὶ κοινωνικῶν κανόνων, τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀγνοήσουμε οὔτε στὴν καθημερινὴ μας ζωὴ, οὔτε καὶ στὴν τέχνη, ποὺ ἐκφράζει κάτι ἀπὸ τὸ Μέγα Ἄπαντον τῆς ἀνθρώπινης οὐσίας. Ἀκόμη δὲ περισσότερο φανερὴ εἶναι ἡ ἀδυναμία μας στὴν προσπάθεια νὰ ἐπιτύχουμε τὴν ἐνοποίηση στὴν κοινωνικὴ καὶ ψυχολογικὴ φύση τῶν ἀτόμων, κατὰ τρόπο ποὺ νὰ μᾶς δώσει ἐνιαία καὶ ἀπόλυτη τὴ μορφή τοῦ λόγου. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ μοῦ φαίνεται ἐντελῶς χιμαιρικὴ μέσα σὲ μιὰ καθολικότητα, τῆς ὁποίας ἀποθέωση θὰ εἶναι ἡ ὁμοιογένεια. Σὲ μιὰ τέτοια γενικότητα θὰ κιντύνευε νὰ χαθεῖ ἡ προσωπικότητα τοῦ ποιητῆ ἢ τοῦ συγγραφέα, πρᾶγμα ποὺ βλέπουμε, πολλές φορές, νὰ συμβαίνει στὰ κείμενα τοῦ συρρεαλισμοῦ. Ἐκεῖ δηλαδὴ ποὺ οἱ συγγραφεῖς καὶ οἱ ποιητὲς ζητᾶν νὰ ἐρμηνέψουν τὸν ἄνθρωπο, ξεκινημένοι ἀπὸ τὴν ἐνιαία ἀρχὴ τοῦ ἔνστικτου, ποὺ τὸ ἀποξενώνουν ἀπὸ τὸν κάθε προσωπικὸ διαφορισμό.

Τὰ εἶδη τῶν συνειρμῶν τοῦ λόγου, ἀπὸ τὴν ἀπλούστερη μορφή ἕως τὴν ἀνεξήγητη συναίσθησις, οἱ φωνητικὲς καὶ σημασιολογικὲς διαφορὲς, ἢ χρωματικὴ ἀκουστικὴ τοῦ ἤχου, εἶναι κάτι ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ δεχτεῖ τὸν καταναγκασμό, ποὺ θὰ τοῦ ἐπιβάλλει μιὰ ἐνιαία φύση, γιατί ἡ ρίζα τοῦς ὑπάρχει στὸ ψυχικὸ ἔδαφος, ἀπ' ὅπου ὁ λόγος ἀντλεῖ τὰ στοιχεῖα τῆς «βιώσεως», τῆς ἀκμῆς καὶ τοῦ πάθους.

Ἐφ' ὅσον δὲ μεταξὺ λόγου καὶ ζωῆς ἢ ὑπαρξῆς «ἐξηρητημένης

σχέσεως» καὶ ἐνὸς ἰσχυροῦ «ἐπαμίφοτερισμοῦ» δὲν ἀποτελοῦν πιθανολογικὴν εἰκασία ἀλλὰ «δεδομένα», μοιραῖα θὰ ἐξαρτήσουμε τὴ φύση τοῦ λόγου μας ἀπὸ τὸ ποῖον καὶ τὴ σύνθεση τῆς ζωῆς, τῆς «κατὰ μόνας» ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς ζωῆς τοῦ συνόλου κατὰ δεύτερο λόγο.

Πολὺ ὀρθὰ δὲ παρατηρεῖ ὁ Mitney ὅτι «Τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος τῆς γλώσσας ἀξάνεται ἢ ἐλαττοῦται κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ὁμιλούντων αὐτήν. Γίνεται πλουσιωτέρα ἢ πτωχότερα κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον, κατὰ τὸ ὅποιον καὶ αἱ γνώσεις καὶ ὁ πνευματικὸς ὀρίζων εὐρύνεται ἢ στενοῦται».

Προσέτι ὀφείλουμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι, τὸ οἰονδήποτε κοινωνικὸ ἀγαθὸ δὲν ἔλκει πάντα τὰ ἄτομα μὲ τὴν ἴδια ἔνταση στὴν ἀπόκτηση καὶ στὴν ἀπόλαυσή του. Ὑπάρχει καὶ ἐδῶ ἡ «ἔλιξι» καὶ ἡ «ἄπωσις», ἢ «ἀρέσκεια» καὶ ἡ «ἀπαρέσκεια» ποὺ ἐκφράζουν τὴν προσωπικὴ προτίμηση, ποὺ συνιστᾶ καὶ ἐπιβάλλει ἢ διάθεση καὶ ἡ ψυχικὴ ροπὴ καὶ σύνθεση, ἢ ὁποία ὅμως ὑπόκειται σὲ μορφολογικὲς ἐναλλαγές. Τὸ σύμπτωμα τοῦ φαινόμενου αὐτοῦ, εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον στὸ λόγο, γιατί μᾶς ἀνοίγει τὸ δρόμο στὴν ἀρχὴ κάποιων νέων παρατηρήσεων.

Ὅπως ὁ Πόε κυριεύτηκε ἀπὸ αἴσθημα θαυμασμοῦ καὶ λατρείας πρὸς τὴ λέξη «Οὐλαλοῦμ» ποὺ ὁ ἴδιος ἐδημιούργησε, ἔτσι καὶ κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἐντοπίσει ἢ ἐντοπίζει τὴν προτίμησή του σὲ ὀρισμένους λέξεις, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν «κατ' ἐξοχὴν» μορφή στὸ γλωσσικὸ του θησαυρό. Οἱ «εὐνοούμενες» ὅμως αὐτές λέξεις συμβαίνει νὰ μὴ μποροῦν νὰ κρατήσουν τὰ σκήπτρα τῆς δυναστείας των γιὰ πολὺν καιρὸ, ἀλλὰ νὰ ὑποχωροῦν ἀφήνοντας ἐλεύθερη τὴ διαδοχὴ τοὺς σὲ ἄλλες λέξεις. Τοῦτο εἶναι, ἀφ' ἐνὸς τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ ἐπιβάλλει ἢ ἀνάπτυξη τῶν γνώσεων καὶ τοῦ πνευματικοῦ ὀρίζοντα, χάρη στὴν ὁποία ἀποκαλύπτεται ἕνας νέος θησαυρός, ἀφ' ἑτέρου ἢ συντελούμενη προσαρμογὴ τοῦ λόγου στὶς περιστάσεις καὶ στὶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς, ποὺ μᾶς ἐπιβάλλουν τὸ ἦθος νέων ψυχολογικῶν προσαρμογῶν. Στὸ σημεῖο τοῦτο δὲν βρίσκω περιττὸ νὰ ἀναφέρω τὴ ζωηρὴ ἐντύπωση, ποὺ μοῦ ἔκαμε ἡ ἐπιμονὴ μὲ τὴν ὁποία παρουσιάζονταν ἡ λέξη «φιλομήλα» στὰ «Μαύρα κρίνα» τοῦ σεβαστοῦ μου φίλου καὶ ποιητῆ κ. Ἀγγελου Σημηριώτη. Ἡ λέξη ὅμως αὐτὴ δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθεῖ καὶ στὸ κατοπινὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ, ἀπὸ τὸ ὅποιον χάθηκε ὁλότελα.

Γεγονὸς εἶναι ὅτι τὸ αἴσθημα αὐτὸ τῆς «ἀρέσκειας» μὲ τὴ χρῆση τοῦ λόγου, ἀρχίζει βαθμιαῖα νὰ κυριεύει τὴν ψυχὴ, νὰ ἐπιβάλλεται αἰσθητικὰ καὶ νὰ παίρνει τὴ μορφή ἐνὸς πάθους ἐξιδιασμένου ποὺ συνδυάζεται μ' ἓνα εἶδος «ἰδεοπλαστικῆς κινητικότητος» ἢ ὁποία—δημιουργώντας τὴ «συμπαθητικὴ ἀντίδραση»—προκαλεῖ ἔντονη τὴν αἴσθη-

τική διέγερση μέχρι σημείου πληρότητας. Το πάθος τούτο θά μπορούσα και διαφορετικά νά τὸ χαρακτηρίσω σάν ἕνα εἶδος ἐντοπισμένης βιταλιστικής αἰσθητικής ἀρχῆς, πού μὲ τὸ κλείσιμό της στὰ στενά ὄρια τοῦ ὑποκειμενισμοῦ, ὀδηγεῖ στίς «ἐκζητήσεις» μὲ τίς ὁποῖες ὁ ποιητής ἢ ὁ συγγραφέας ἐπιδιώκει νά φέρει στήν ἐπιφάνεια ἀπὸ τὸ θησαυροφυλάκειο τοῦ γλωσσικοῦ του θησαυροῦ, τὴν «κατ' ἐξοχὴν» μορφή τοῦ λόγου του. Ἡ μορφή δὲ αὐτὴ εἶναι ἐκείνη, πού ἀποτελεῖ τὸ μέταλλο τῶν εὐγενῶν ἤχων καὶ συνθέσεων, πού προσιδιάζουν στήν προσωπικὴ ψυχολογικὴ φύση του. Εἶδος, ἐξ ἄλλου, «ψυχολογικῶν ἐκζητήσεων» εἶναι οἱ «εὐρέσεις» καὶ τὰ «σχήματα διανοίας», τῶν ὁποίων ἡ παρουσία ἐνισχύει καὶ δυναμοποιεῖ τὸ λόγο. Τὸ ψυχολογικὸ τούτο διάγραμμα ἀκολουθώντας, φτάνουμε στὸ συμπέρασμα: Λόγος πού δὲν ποικίλεται μὲ «εὐρέσεις» καὶ «ἐκζητήσεις», εἶναι στερημένος πάθους καὶ ἀκμῆς. Τόσο δὲ οἱ ἐκζητήσεις τῶν λέξεων, τῶν γραμμάτων ὅσο καὶ τῶν «σχημάτων διανοίας», ἀποτελοῦν τὰ ξεχωριστὰ διακριτικὰ στοιχεῖα τῆς προσωπικότητος τοῦ λογοτέχνη καὶ τῶν καταστάσεων καὶ τῶν προϋποθέσεων, ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν ὁποίων ἐδημιούργησε τύπους, διέγραψε καταστάσεις ἢ ὑπέβαλε συναισθήματα, ξεκινημένα εἴτε ἀπὸ τὴν ἄρνηση εἴτε ἀπὸ τὸν πυρετὸ τῆς ζωῆς.

Ἡ κριτικὴ μας ὁμως—ἐπὶ μᾶλλον στερημένη τὸ «οἶδα» τοῦ λόγου—συνήθισε νά βλέπει πάντα τὴν ἐκζητημένη λέξη σάν ἐλάττωμα ἢ σάν ἔλλειψη, χωρὶς νά ἔχει τὴ δύναμη νά προεκτείνει τὸ βλέμμα στὸ αἶτιο καὶ πρὸς τὴν αἰσθητικὴ οὐσία, πού ἐκφράζεται μὲ τὸ εἶδος τῶν ἐκζητήσεων.

Δὲν εἶναι δυνατόν τὸ ΩΡΑΙΟΝ νά κρατήσῃ τὴν ὑποβολὴ καὶ τὴ φύση του, ὅταν, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, χάσει τὸ ἐσωτερικὸ του λαχτάρισμα καὶ μεταβληθῇ σὲ «ψυχρὰν ὄρασιν» καὶ «νεκρὰν γεῦσιν». Μοιάζει τότε σάν ἕνα λουλούδι πού προέρχεται ἀπὸ ἐργαστήρια διακοσμημάτων καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ χέρια μιᾶς κοσμογονικῆς πηγῆς, πού πάλλεται ἀπὸ ζωὴ. Τὸ ἕνα μπορεῖ νά εἶναι ὠραῖο σὰ «νεκρὰ φύσις» καὶ θά ταίριαζε ἀσφαλῶς γιὰ τίς προθήκες τῶν μουσείων, τὸ ἄλλο ὁμως εἶναι ὁμορφο καὶ ὠραῖο σάν ζωντανὸ—κι' ἀκόμη γιατί ὁ θάνατος σημαίνει τὸ τέλος, δὲν ἔχει σπέρμα καὶ προέκταση ὅπως ἡ ζωὴ. Λόγος δὲ πού εἶναι στερημένος ἀπὸ τὴ σπερματικὴ του μοῖρα, φέρει «ἀφ' ἑαυτοῦ» τὴν καταδίκη του. Τέλος ὁμως, ποῖο εἶναι ἐκεῖνο τὸ μοῖρατο, πού θά μᾶς ἀναγκάσῃ νά συγκροτοῦμε τὸ λόγο μας ἀπὸ «ὠραίους νεκρούς» καὶ ὄχι ἀπὸ «ὠραίους ζωντανούς»; Ὁ ποιητής δὲν εἶναι νεκρὸς τύπος, γιὰ νά φέρεται πρὸς ὅ,τι μιλάει μὲ τὸ στόμα τοῦ θανάτου καὶ μοιάζει μὲ τὴ στατικότητα καὶ τὴν ἀδράνεια. Ὅσοι

θέλουν τὸν ποιητὴ χάρο καὶ θάνατο, προβάλλουν τὴν ἀξίωση νεκροῦ, πού ἀναζητᾷ τὴ φύση του.

Γιατὶ τάχα νά μᾶς ξενίζει μιὰ ξαναπλασμένη οὐσία, πού δὲν παύει νά μᾶς εἶναι γνώριμη, ὅπως καὶ πρῶτα πού τὴν ξέραμε σάν ἕνα θνησιμαῖο «ἐν ρύμαις καὶ ὁδοῖς» κατακείμενο; Εἴχαμε κάμει τὴ «γεύση» καὶ τὴν «ὄρασή» τῆς συνήθεια. Τριβόμαστε καὶ μεῖς μαζί της σ' αὐτὴ τὴ δίδυμη φθορά, γιατί ἔτσι μᾶς εἶχαν διδάξει νά γεύομαστε τὴ συγκίνηση τῆς ὁμορφιάς. Νὰ ζοῦμε μὲ λείψανα καὶ μ' ἐκμαγεῖα, τὴ στιγμή πού στὰ χεῖλη μας καὶ στήν καρδιά μας κρατούσαμε τὸ μυστικὸ ἔνδός νέου φωτοδράματος.

ΠΕΤΡΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΣ

Νέοι ποιητές

Ἡ ἐξομολόγηση τοῦ χριστοῦ

Τὴν ὥρα πού σὰ ρόδα ἀνθοῦν οἱ ρέμβες, ἦρθε πλάι κι' ἄρχισε ὁ γιὸς τῶν οὐρανῶν γλυκὰ νά μου μιλάει: —«Στοὺς οὐρανοὺς βαρύθυμος π λ α ν ὦ τὰ βηματὰ μου γιατί ἕνα ψέμμα ἀνείπωτο βαραίνει τὴν καρδιά μου. Ὡς σεις πού ὄνειρευόσαστε τ' Ἀπάνω, τάχα ξέρει κανεὶς σας, ποῖο αἶτιο βαθὺ στὴ γῆ σας μὲ εἶχε φέρει; Ὅταν τὸ πνεῦμα μου ἔντυσα μὲ σάρκινη πορφύρα δὲν ἔφερα τὸν οὐρανό: ἐγὼ τὴ γῆ σὰς πῆρα. Πλάστης ἀπὸ τὸ ἴδιο του τὸ πλάσμα νικημένος ἦρθα νά μάθω ἐγὼ ἀπὸ σὰς γλυκὰ ταπεινωμένος. Ὡς σὰρκα ἐσύ, μὲ τὸ βαθὺ κι' ἀρίφητο μυστήριο κι' ὦ Γολγοθὰ μὲ τὸ γλυκὸ κι' ἀξέχαστο μαρτύριο κανεὶς θεὸς τίς κρύφεις σας τίς χάρες δὲν μαντεύει. (Στεῖρο τὸ Πνεῦμα κι' ἄδροσο ἢ Σάρκα ἂν δὲν τὸ ἀρδεύει). Κι' ἡ ἀγάπη πρᾶγμα εἶν' ἄγνωστο σιῶν οὐρανῶν τὰ βάθη: Ἀπ' τὴν καρδιά πού μοῦδωσαν στὴ γῆ τὴν ἔχω μάθει. Ὡς μάννα-Γῆ σ' εὐχαριστῶ πού μ' ἔμαθες νά χαίρω, πῶς ν' ἀγαπῶ, πῶς νά μισῶ κι' ἀκόμη νά ὑποφέρω. Καὶ πὸ πολὺ σ' εὐχαριστῶ πού πρὶν ν' ἀνέβω Ἀπάνω γεύτηκα τὴ θεάγνωστη ἡδονὴ τοῦ νά πεθάνω»...

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΓΙΣΑΡΟΣ

Λιπό μῆνα θέ μῆνα

ΤΟ ΦΙΛΟΓΙΚΟ ΜΑΣ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

Λογοτεχνικά βραβεῖα

Ὁ ἔρχομός τῆς ἀνοιξης ἔχει κάμποσον καιρό πού συνοδεύεται στὸν τόπο μας καὶ ἀπὸ μιὰ ἰδιαίτερη συγκίνηση γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων : τὰ λογοτεχνικά βραβεῖα. Εἶναι δυὸ χρόνια τώρα πού στὸ σχετικὸ ἔπαθλο τῆς Ἀκαδημίας προστέθηκε, σὲ γενναιότερη μάλιστα χορηγία, ἄλλο τετραπλὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Τὸ κράτος ἀποφάσισε ἐπιτέλους κι αὐτὸ νὰ ἐνισχύσει τὴν κίνησή μας τῆ λογοτεχνικῆ με ἀξιόλογη χρηματικὴ ἐπιχορήγηση, πού κοντὰ στὴν ὕλική της ἀποψη ἔχει καὶ σημασία ἠθικὴ, ὄχι μικρότερη νομίζω ἀπὸ τὴν προηγούμενη. Ὁ λογοτέχνης δὲν ἀπευθύνεται πιά, ὅπως πρῶτα, μονάχα στὸ ἀνεύθυνο τσοῦρμιο τῶν κριτικῶν, πού μήτε με τὸν κυκλοφοριακὸ παράγοντα μάλιστα ἔχει καμιά σχέση. Ξέρει πῶς σὲ περίπτωσιν πού οἱ ἀτομικὲς του καλλιτεχνικὲς ἐπιδιώξεις θὰ ἰκανοποιήσουν τὰ μέλη τῶν ἐπιτροπῶν, τὸν περιμένει καὶ ἐπίσημη ἀναγνώριση, πού ἄς ἐλπίσουμε πῶς θάχει κάποιον ἀντίτυπο στὸ ἀναγνωστικὸ κοινό. Βγάζει στὸ κάτω κάτω τὰ ἔξοδά του, ἂν ἔκαμε τὴν ἐκδοσὴ ὁ ἴδιος ἢ ἐξασφαλίζει τὴν ἀξιοπρέπειά του ἀπέναντι στὸν ἐκδότη, ὅταν ἔχει τὴ σπάνια τύχη νὰ τοῦ τυπώσει ἄλλος τὸ βιβλίον. Τὸ κυριώτερο, δημοσιεύεται τ' ὄνομά του στὶς ἐφημερίδες πού ἀποτελοῦν (ἀκόμα!) τὴ συνθέστερη πνευματικὴ τροφή τῶν συμπατριωτῶν μας, καὶ ὑπάρχει ἔτσι ἐλπίδα νὰ πέσει στὸ μάτι κάμποσων νεοελλήνων, ἀνίδων ὡς τότε ἀπὸ παρόμοιες ἐκπλήξεις. Ἡ φήμη του καὶ πάλι δὲ μπορεῖ νὰ φτάσει τῆ δημοσιότητα πού παίρνουν τὰ ἐπῶνυμα τῶν κορυφαίων π. χ. τοῦ ποδοσφαίρου, ἀλλὰ τελοσπάντων ξεφεύγει λιγάκι ἀπὸ τὸν κύκλο τοῦ στενοῦ ἐπαγγελματικοῦ του περιβάλλοντος. Ἄν εἶναι ἀκόμα τυχερός καὶ γίνῃ θέμα κανενὸς χρονογραφήματος, δὲν ἔχει πιά νὰ ζηλέψει τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὴ δόξα.

Βέβαια ἡ ἀπονομή τῶν βραβείων ἔχασε σήμερα τὴν αἴγλη πού εἶχε γνωρίσει σὲ καλύτερους καιρούς. Τότε τοὺς περίφημους ποιητικὸς διαγωνισμοὺς, ὅπου τὰ πεπραγμένα τῆς λογοτεχνίας βρίσκονταν στὸ χέρι ἀνομαστῶν φιλολόγων, ἐθελοντῶν τοῦ Ἀπόλλωνα, ὅλοι οἱ μορφωμένοι τοῦ ἐλεύθερου καὶ τοῦ ἀλύτρωτου ἑλληνισμοῦ ἔστρεφαν τὰ βλέμματά τους πρὸς τὴ μεγάλη αἴθουσα καὶ τὴν ἔδρα τοῦ εἰσηγητῆ, ἔτοιμοι νὰ ριγῶσουν ἀπὸ πατριωτικὸ περυσότερο παρὰ καλλιτεχνικὸ ἐνθουσιασμό στὸ ἄκουσμα τοῦ εὐνοημένου τῶν μουσῶν. Ἡ κρίση γινόταν ὁμόφωνα δεχτὴ καὶ μόνο ἀπὸ τοὺς μεταγενέστερους διατυπώνονταν παράπονα. Εἴταν ὅμως καὶ λιγοστοὶ τότε οἱ συγγραφεῖς, δὲ γινόταν αὐτὸς ὁ συνωστισμὸς τῶν ἡμερῶν μας. Ἐπειτα οἱ νεώτεροι σέβονταν τὴν ἱεραρχία, δὲ βιαζόντανε νὰ γίνουν μεγάλοι ἄνδρες ἀπὸ τὰ τριάντα τους χρόνια. Σήμερα ἔχουν ἀλλάξει τὰ ἦθη. Κανένας δὲν ἀναγνωρίζει δεῦτερον ἀνώτερό του καὶ ὅλοι θέλουν νὰ ἐπιβληθοῦν με τὸ σύνθημα τῆς μικρότερης προσπάθειας. Οἱ περισσότεροι, βλέποντας πῶς ὅσο κάθονται παράμερα τόσο πῶς πολὺ ξεχνιούνται, καταφεύγουν σὲ πλάγιες ἐνέργειες με τὴ δικαιολογία πῶς πολεμοῦνε τὴν ἀδράνεια—τῶν ἀλλοτῶν καὶ τῆ δικῆς τους. Σχολές

ποικιλώνυμες συγκρούονται, ἢ μιὰ γενιὰ ὑποβλέπει τὴν ἄλλη. Οἱ νέοι δὲν παραδέχονται τοὺς παλαιούς, ἀλλὰ κί ἐκεῖνοι δὲν τοὺς πληρώνουν με ἀλλιώτικο νόμισμα. Ὅλοι παριστάνουν τοὺς παραγνωρισμένους : ὕστερ' ἀπὸ ἕναν αἰῶνα θὰ λάμψει ὅπως πρέπει τὸ ἀστρο τους καὶ θὰ τρίβει ὁ κόσμος τὰ μάτια του. Οἱ ἄνθρωποι πού προχειρίζονται σ' ἑλλανοδίκες, κί αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο ὕλικὸ εἶναι καμωμένοι. Ζοῦνε στὴν ἐποχὴ τους, συνδέονται με πρόσωπα, ἔχουν φυσικὲς ἀντιπάθειες. Μπορεῖ λοιπὸν νὰ λαθεῖ οὐνε καὶ τοῦ λόγου τους καμιά φορά. Τὸ πλῆθος ὅμως τῶν ἀδικημένων, τῶν ὄσων φαντάζονται πῶς ἀδικήθηκαν δὲ θὰ τοὺς τὸ συγχωρέσει.

Γιὰ βραβεῖα ὅμως γράφει ὁ λογοτέχνης ; Ὑπάρχουν χίλιων εἰδῶν τρόποι γιὰ νὰ βγάλει ἕνας ἐπιδέξιος ἄνθρωπος κάμποσα χιλιάρικα. Ἄν θέλει κιάλας νὰ μὴ μεταχειριστεῖ ἄλλο ἐργαλεῖο ἀπὸ τὴν πένα, βρίσκει πρόχειρη τὴ δημοσιογραφία, τὴ συγγραφὴ διδαχτικῶν, τὴν παραγωγὴ ἐπιθεωρήσεων. Ὅταν ὅμως παραμελῶντας κάθε ἄλλη ἀσχολία του βάνεται νὰ συνθέσει μιὰ συλλογὴ ἢ ἕνα μυθιστόρημα, ὁ στόχος του δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὴν ὕστεροφημία. Θέλει νὰ μετρηθεῖ με τὰ πρῶτα ἀναστήματα, νὰ συνδέσει τ' ὄνομά του με τὴν ἐποχὴ του. Ἄν τὸ πετύχει αὐτό, τί τοῦ χρειάζεται οἱ κοινωνικὲς ἐπιτυχίες καὶ κί ἐφήμερες ἐπευφημίες ; Κί ἂν πάλι μείνει με τὴν ἐνδόμυχη συναίσθηση τοῦ ἀποτυχημένου, θὰ τοῦ φανεῖ περιγελαστικὴ κάθε λογῆς περγαμνῆ. Παρόμοια νοστοροπία μπορεῖ νὰ νομιστεῖ ἀπὸ τοὺς ἔξω τοῦ χοροῦ ἀνεδαφικὴ, ἀσυγχρόνιστη, ξένη πρὸς τὸ ρυθμὸ τοῦ καιροῦ μας. Καὶ ὅμως ὁ ἔωρακῶς μεμαρτύρηκε. Καμιά ἐπιδίωξη δὲν ἔχει τὴν πληρότητα καὶ τὴν οἰκουμηνικότητα τῆς τέχνης. Αὐτὸς ὁ ἀτομιστής, ὁ κλεισμένος ἐρημητικὰ στὸν ἑαυτὸ του, ἐργάζεται γιὰ μιὰ ὑπόθεση πανανθρώπινη. Τὸ δράμα τοῦ μαζεμένου ἑαυτοῦ του γίνετα, ὅταν συνενεργήσει τὸ δαιμόνιο, ἢ πῶς κοινωνικὴ λειτουργία. Καὶ ἡ ἰκανοποίηση πού παίρνει ὁ τεχνίτης ἀπὸ ἕνα τέλειο τετράστιχο ἢ μιὰ πεζὴ παράγραφο, πού μόνος αὐτὸς στάθηκε ἰκανὸς νὰ τεχνουργήσει στὴ γλώσσα του, δὲν παραβάλλεται με καμιά χαρὰ τοῦ κόσμου τούτου. Ὅ,τι καὶ νὰ ποῦμε, ἡ τέχνη ἔχει μέσα της ἀρκετὴ δόση μεταφυσικῆς. Ὁ τεχνίτης με τὸν πιστό, τὸν ἀφοσιωμένο στὰ ὑπέργεια, εἶναι πρῶτα ξαδέρφια. Τοὺς χαρακτηρίζει ἡ ἀπέραντη βλέψη καὶ ἡ ἔσχατη ἀνιδιοτέλεια. Ἄν ὁ Προφητάνας βρισκότανε μπροστὰ στὸ δῖλημμα νὰ χάσει τὸ θρόνο ἢ τὴ λύρα του εἶμαι βέβαιος πῶς τίποτε δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὸν παρηγορήσει, ὡς τίς τελευταῖες του στιγμές, γιὰ τὴ δεύτερη ἀπώλειά του.

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

Χρονικά τῆς ξένης Λογοτεχνίας

Ἡ «Ἀνοιξη»

Ὁ κ. Μαρσέλ Ἀρλάν γράφει ἐπαινετικὰ στὴ «Νέα Γαλλικὴ Ἐπιθεώρηση» γιὰ τὴν «Ἀνοιξη», μυθιστόρημα μιᾶς γαλλίδας ἐπαρχιώτισσας δασκάλας, τῆς Κας Παυλίνας Λαβέρνιε. Ἡ «Ἀνοιξη» λέει ὁ κ. Ἀρλάν, ἱστορεῖ τὴ ζωὴ μιᾶς χωριατοπούλας πού ζεῖ ἀνάμεσα στὶς ἐποχές, στὴ ζωὴ καὶ στοὺς ἀνθρώπους. Δὲ μπορεῖ νὰ πεί κανεὶς ὅτι συμβαίνουν σπουδαῖα γεγονότα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον· τὸ σπουδαῖο γεγονός εἶναι γι' αὐτὴ τὴν κοπέλλα πού κάνει εὐχαρίστως

τό άγριμάκι, ένας θρῶλος, μιá συνάντηση, τό πέρασμα τῶν γερανῶν, οί φωτιές τοῦ Ἄη-Γιάννη. Μ' άλλα λόγια ἡ ἀξία τοῦ βιβλίου βρίσκεται ἰδίως στήν ἀτμόσφαιρα καί στίς λεπτομέρειες, λεπτομέρειες πού ἔχουν ἰδωθεῖ μέ λεπτότητα καί λεπτά ἔκφραστεί. Μιά νότα διαδέχεται τήν ἄλλη, μιá μυρουδιά διαδέχεται ἕνα χρώμα, μιá εἰκόνα, ἕναν ἦχο : θρόισμα δέντρων ἢ ἀχολόγημα καμπάνας. Αἰσθάνεται κανεῖς στήν «Ἄνοιξη» μιá ἀφθονία ἀπό πράγματα φρέσκα, ζωνρά, ὑγρά ἀπό δρόσο. Βέβαια, καμιά φορά ἔχουμε τήν ἐντύπωση ὅτι ἡ Κα Λαβέρνιε φτιάνει πολύ ὁμορφες φράσεις, ἄλλοτε—κι' αὐτό γίνεται πῶς συχνά—ὅτι ἐκφράζεται πολύ ἀπλοϊκά. «Ἡ σιγαλιά ξαναπλωνότανε καί τά ὄνειρα περπατούσανε μέσ' στόν Ἰσκιό... Μιά καμπάνα χτυποῦσε σάν τήν καρδιά τοῦ δειλινοῦ...» Καί τόν ἥλιο τόν ὀνομάζει ἡ συγγραφεύς : «τό ἄστρο». Ἄλλα ἡ Κα Λαβέρνιε θ' ἀπαλλαγεί σίγουρα ἀπ' αὐτές τίς «ὁμορφές της» ἐκφράσεις. Τό σημαντικό εἶναι ὅτι ἔχει τό χάρισμα νά βλέπει καί νά δείχνει, νά αἰσθάνεται καί νά μάς κάνει καί νά ἑμᾶς νά αἰσθανόμαστε· ὅτι τό βιβλίο της βγάζει ἕνα γνήσιο ἦχο· ὅτι δέν ἔχει ἐπιτήδευση· ὅτι εἶναι νέο καί ζωντανό, γεμάτο ἀπό εὐρήματα καί ἀπό ωραιότατες λεπτομέρειες· ὅτι, τέλος, ἐμπνέει γιά μιá ἀγνή εὐαισθησία, μιá ἀληθινή συμπάθεια καί ἄλλη τόση ἐκτίμηση γιά ἕνα πραγματικό τάλαντο.

Μποεμικά διηγήματα.

Εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς σειρᾶς διηγημάτων πού τᾶγραψε νέος ὁ Ρίλκε πού μεταφρασμένα στό γαλλικό κρίνονται ὡς ἐξῆς ἀπό τόν κ. Ἄρμαν Ρομπέν :

«Αὐτά τά νεανικά διηγήματα τοῦ Ρίλκε τᾶγραψε κάποιος πού ὁ Ρίλκε δέν τόν γνώριζε ἀκόμα καλά. Ἡ ζωῆ τιμωρεῖται πολύ ἀδύνατα μᾶ καί οἱ Ἰσκιόι ἀκόμα ἔχουν κάποιο βᾶρος πραγματικότητας : ἡ Ἄννουσκα, ἡ ἡρωίδα τοῦ καλλίτερου ἀπό τά διηγήματα αὐτά, δέν εἶναι ἕνα πολύ ἱκανοποιητικό φάντασμα καί ὁ βασιληᾶς Μποχούς, ὅσο ὀμιχλώδης κι' ἂν εἶναι, δέν σβύνει σέ εἰκόνα.

Δέ νοιώθουμε ἀκόμα στό βιβλίο αὐτό οὔτε κι' ἐκείνη τήν εὐτυχημένη ἀτέλεια πού στοίχισε τόσοσους κόπους στόν Ρίλκε καί ἦταν ἴσως ὅ,τι καλλίτερο εἶχε : ἀλλά καί τό φρικίασμα ξεχωρίζεται μέ δυσκολία ἀπό τό ψηλαφητό. Δέν εἶναι κατηγορία αὐτό πού λέω : πιστεύουμε συνήθως ὅτι ἡ ἰδιοφυΐα εἶναι ἕνα φυσικό δῶρο, ἐνῶ τίποτε δέν εἶναι σέ τέτοιο βαθμό δημιουργημα τοῦ πνεύματος. Ὅσο γιά τόν Ρίλκε, ἔχασε χρόνια κάνοντας τήν πολιορκία τοῦ πνεύματός του καί πέθανε αὐτοπολιορκούμενος ἀκόμα.

Ἡ Πράγα τοῦ Ρίλκε δέν εἶναι πολύ πειστική : βλέπει πολύ καλά ὅτι ἀργοπορεῖ τόν ποιητή στήν πορεία του πρὸς ἕνα μακρυνό τόπο ὅπου ὁ θάνατος καί ἡ σιωπὴ τόν φωνάζουν κιόλα. Καί ὁ τόπος αὐτός δέν εἶναι σλαυικός, ἀσφαλῶς ἡ στέππα τοῦ Ρίλκε δέ μπορεῖ παρά νά εἶναι ἐσωτερική· ἀπλώνεται γύρω ἀπό τό θάνατο, ὅπως γύρω ἀπό τίς Πυραμίδες ὅλη ἡ ἔρημος τῆς Αἰγύπτου. Στό βάθος τό σλαυικό τοπίο ἄρεσε στά νεῦρα του μόνο καί καθόλου στήν ψυχὴ του. Καί γιατί ν' ἀναφέρουμε τήν Αἴγυπτο ; Τόπος τοῦ Ρίλκε ἦταν κάθε μέρος ὅπου ζευγαρώνονται διάστημα καί σιωπὴ.

Ντά Βίντσι καί Βαλέρι.

Στό Μιλάνο ὀργανώθηκε μιá ἐκθεση τῶν «Opera Omnia» τοῦ Λεονάρδου Ντά Βίντσι. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτὴ ἕνα γαλλικό περιοδικό θυμίζοντας ὅτι ὁ

Ντά Βίντσι ἦταν προικισμένος μέ τίς πιὸ ἐξοχες ἀρετές, ἐκείνες πού περιφρονούνται σήμερα, ἀναδημοσιεύει τίς φράσεις αὐτές τοῦ Paul Valery γιά τόν Λεονάρδο :

«Ἄληθινὰ μεγάλοι ἄνθρωποι δέν εἶναι παρά ἐκείνοι πού ὁ θάνατός τους φαντάζει σάν ἕνα ἐπεισόδιο τῆς σταδιοδρομίας. τῶν, πού συνεχίζεται, ὄχι τόσο μέ τῆ δόξα ὅσο μέ τίς διαρκεῖς ὑπηρεσίες πού ἡ μνήμη τους καί ἡ ἰδέα πού σχηματίζουμε γιά τῆ δύναμή τους προσφέρουν στό ἀνθρώπινο πνεῦμα. Εἶναι ἀδύνατο νά σκεφτοῦμε τόν Ντά Βίντσι χωρίς νά βροῦμε σ' αὐτόν τό πρόσωπο ἑνός ἐκπληκτικοῦ ὀργανισμοῦ, πού ἔδωσε τό περισσότερο πού μποροῦσε νά δώσει μιá μηχανὴ νόησης καί δημιουργίας. Ὅλη ἡ πολύμορφη πείρα μιᾶς μακρᾶς ζωῆς πέρασε μέσ' ἀπό τήν ἀμείλικτη βασιλικὴ αὐτὴ νόηση, πού τήν προφύλαξαν τό σχέδιο καί ἡ ἀνάλυση ἀπό τοὺς μύθους καί τά ξεγελάσματα τοῦ λόγου. Κατάλαβε ὅτι δέ γινώριζουμε παρά μόνο ὅ,τι μποροῦμε νά κάνομε.

«Ὅ,τι μόλις ἀρχίζουμε νά καταλαβαῖνουμε, ὁ Λεονάρδος τό ἔζησε.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Τὸ θείλο

Βασιλικὸν Θεάτρον : «Παπαφλέσσας»—Κοτοπούλη : «Ἱερὴ Φλόγα».

Τὸ ἱστορικό δρᾶμα τοῦ κ. Σπύρου Μελά «Παπαφλέσσας» πού ἀνέβασε τό Βασιλικὸ Θεάτρο τοῦτο τό μῆνα ἦταν γνωστὸ στό ἀθηναϊκὸ κοινὸ ἀπὸ τό Μάρτιο τοῦ 1937 ὅταν πρωτοπαίχτηκε ἀπὸ τό θίασο Ἀλίκης στ' ὀμώνυμο θέατρο μέ πρωταγωνιστὴ τόν κ. Κώστα Μουσοῦρη. Ὁ θίασος ἐκεῖνος γιά νά εἴμαστε δίκαιοι, παρά τὰ λίγα τεχνικὰ μέσα πού διέθετε, ἀνέβασε τό ἔργο μέ τῆ στοργὴ πού τόν διέκρινε ὁσάκις ἐπρόκειτο γιά ἑλληνικὴ παραγωγή. Καί ὁ ἥρωας εἶχε βρεῖ τότε στόν ἀξιο ἐρμηνευτὴ κ. Κώστα Μουσοῦρη τήν ὀλοκλήρωση ἐκείνη πού πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀγάπη καί τὴ βαθεῖα κατανόηση τοῦ ρόλου. Ἔτσι σήμερα ὅταν ξαναβλέπουμε τόν «Παπαφλέσσα», παρ' ὅλη του τὴν πολυτελεῖ σκηνοθεσία, δέ μποροῦμε νά-λησημονήσουμε τόν κ. Μουσοῦρη, πού στό ρόλο αὐτόν εἶχε μιá ἀπὸ τίς μεγάλες κι' ἀλησημονήτες ἐπιτυχίες τῆς γόνιμης θεατρικῆς του σταδιοδρομίας.

Γιά τὴν ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ κ. Μελά εἶχα γράψει καί τότε σέ καθημερινὴ ἐφημερίδα καί εἶχα τόνισει ὅτι ἡ δημιουργία αὐτὴ τοῦ Ἑλληνα συγγραφέα ἦταν μιá ἀπὸ τίς ἀξιόλογες, ἀπὸ τίς πιὸ συνθετικές, γιὰτὶ ἀφοῦ ἐπὶ χρόνια εἶχαν κακοποιηθεῖ στὴ σκηνή, ἀπὸ λαϊκοὺς συγγραφεῖς, οἱ ἥρωες τῆς Ἑπαναστάσεως, εἶχε βρεθεῖ ἐπὶ τέλους ἕνας συγγραφέας κύρους, μέ ἀναμφισβήτητο ταλέντο, νά μάς δώσει τό πρῶτο ἱστορικὸ δρᾶμα μέ πραγματικὲς ἀξιώσεις πνοῆς καί ἀρτίας τεχνικῆς. Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἡ διεύθυνση τοῦ «Βασιλικοῦ Θεάτρου» εἶχε μιάν ἀληθινὰ εὐτυχημένη ἐμπνεύση πού τό συμπεριέλαβε στό δραματολόγιό της. Τέτοια ἔργα, βγαλμένα, μέσα σὸ πλαίσιο τῆς τέχνης, ἀπὸ τοὺς ἥρωες πού ἐλευθέρωσαν τὴν Ἑλλάδα, δέ μπορεῖ παρά νά εἶναι ὠφέλιμα σὸ κοινὸ μας, πού θάπρεπε νά ἐνθουσιάζεται καί νά ὠψύεται μέ τίς ἠρωϊκὲς καί ἠθικὲς πράξεις ἑνός Κανάρη, ἑνός Μπότσαρη, ἑνός Παπα-

φλέσσα. Και ό κ. Μελάς, πού μās χάρισε τις ώραιές βιογραφίες του, έμπνευσμένες από την Έπανάσταση, ήταν ίσως ό μόνος ένδεδειγμένος νά μās δώσει και τό δράμα του Παπαφλέσσα, του φλογεροϋ και θελλώδους αυτού ανθρώπου, πού με την ψυχή του και τό κήρυγμά του πέτυχε νά τονώσει τό έθνικό φρόνημα.

Έτσι, κατά τή γνώμη μου, ό «Παπαφλέσσας» του κ. Μελά παραμένει μιá καθαρή αξιόλογη έλληνική δημιουργία. Κι' αν υπήρχαν περισσότερα έργα τέτοιου είδους, βγαλμένα από την έλληνική πραγματικότητα, από τό έπος της Έπαναστάσεως, πού θάπρεπε νά τό γνωρίζουμε, έμείς οι Έλληνες, σ' όλο του τό μεγαλειό και τις λεπτομέρειες, τό θέατρό μας θ' ακολουθούσε τό σωστό δρόμο και ή παράδοσή του θά είχε στερεώτερες ίσως βάσεις.

Βλέποντας όμως την παράσταση του «Βασιλικού» θυμόμουνα και σύγκρινα άθελά μου την παράσταση του θιάσου Άλίκης. Έκει βασιλευν τά φτωχά σκηινικά, οι άτέλειες της σκηνοθεσίας, ή έλλειψη ίσως του μεγάλου πλήθους, εκεί όμως ζούσε, ένεργοϋσε, όλη φλόγα, πάθος, δραματικότητα, ό Παπαφλέσσας ένσαρκωμένος από τό Μουσούρη. Έδω, στην έθνική σκηνή, υπήρχε ή πλούσια σκηνοθεσία, ένas πετυχημένος ρυθμός, μ' άλλα λόγια ένa θέαμα έπιβλητικό, σαν πίνακας κινούμενος ζωγράφου, ό Παπαφλέσσας όμως αν δεν άπουσίαζε, δεν ήταν εκείνος πού όνειρευόταν ό συγγραφέας και ό θεατής. Φταίει ή ίδιουσυγκρασία του κ. Μινωτή; Φταίει άραγε ή έλλειψη ώριμότητας από άπόψεως μελέτης; Δεν ξέρω. Τό γεγονός είναι ότι ό κ. Μινωτής μέσ' τ' άφθονα θεατρικά του χαρίσματα, αν μās συγκίνησε σαν παλληκάρι με την όμορφιά του και τή φλόγα του, μās άφησε ψυχρούς σá μαχητής. Έλειπε ή ψυχή, έλειπε από τό κάτι πού μās μετέδωσε ό κ. Μουσούρης, ό πρώτος έρμηνευτής. Η σύγκριση έρχεται άθελα στη μνήμη μας. Έτσι ό κύριος ήρωας, ή μεγάλη φυσιογνωμία, πού δεσπόζει σ' όλο τό δράμα του Μελά, έμεινε στο περιθώριο, γιατί έλειπε ή πνοή πού κάνει τους μεγάλους έκτελεστές. Άλλά παρ' όλ' αυτά τό έργο συγκίνησε τόν πολύν κόσμο γιατί μιλεί στην ψυχή του, στην καρδιά του. Από τους άλλους πρέπει νά ξεχωρίσουμε τόν κ. Παρασκευά, τόν κ. Γληνό, την διδα Περιδου. Τά κοστούμια του κ. Φωκά, άρμονικά, όπως πάντα.

Ό θιάσος της κ. Κοτοπούλη στο «Ρέξ» επανέλαβε μιá παλαιάν έπιτυχία: την «Ιερή Φλόγα» του Μώμ, ένa έργο από τά καλύτερα του Άγγλου συγγραφέα, πού όμως, παρὰ την αξιόλογη έρμηνεία του, δέ συγκέντρωσε πολύν κόσμο. Άντιθέτως οι «Κωμωδίες της Ζωής» εξακολουθοϋν νά μαζεύουν τά πλήθη, χάρη στο δροσερό πνεϋμα των κ. κ. Γιαννουκάκη-Ευάγγελίδη και τό «Στραβόϋλο» του κ. Ψαθά έχει ξεπεράσει σέ εισπράξεις τό περίφημο: «Τιμόνι στον έρωτα», του κ. Καγιά. Ό κόσμος γελά με την καρδιά του και τό γέλιο στις περιστάσεις αυτές είναι περισσότερο από κάθε άλλη φορά απαραίτητο για τό ψυχικό μας ξεκούρασμα...

ΓΕΩΡΓ. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Το Βιβλίο

Η πεζογραφία

Μίχου Κάρη: «Εφιάλτες. **Πέτρου Δήμα:** Στη βορινή πλαγιά της Κυραβγένας. **Άλεξάνδρας Κόττου:** Σπυδή.

Έχουμε την ίδια πώς ή συντομία στην κριτική ζημιώνει πρώτα απ' όλα την κριτική την ίδια. Όχι μόνο δεν εξαντλεί όλες τις άπόψεις ένός έργου μά και τις λίγες παρατηρήσεις πού μπορεί νά κάμει δεν καταφέρνει νά τις δικαιολογήσει πλατιά και νά έπιβάλλει τό κύρος τους. Όμως μιá τρισέλιδη κριτική ένός μηνιαίου περιοδικού σ' έναν τόπο πού ή λογοτεχνική παραγωγή σημειώνεται τουλάχιστο είκοσι βιβλία τό μήνα, βρίσκεται συχνά στη στενόχωρη αυτή θέση. Άλλοιως, κινδυνεύει νά κάμει άκόμη μεγαλύτερο σφάλμα. Ν' άγνοήσει πολλά βιβλία, διαλέγοντας τά πιό άρτια πού άναγκαστικά θάνα δόκιμων συγγραφέων και παραμελώντας έτοι τους νέους πού έχουν βέβαια περισσότερη ανάγκη νάκούσουν μιá γνώμη, μιá παρατήρηση, έναν έπαινο αν τόν άξίζουν. Γι' αυτό, για την ώρα προτιμούμε τό πρώτο κακό, μιλώντας κάθε φορά για περισσότερα βιβλία, άναγκαστικά κάπως σύντομα. Όσοι δεν κρίθηκαν άκόμη ως ξέρουν πώς παίρνουν χρονολογικά τή σειρά τους.

Έχω μπροστά μου σήμερα τρεις συλλογές διηγημάτων τόσο διαφορετικές μεταξύ τους και στην τεχνική και στη γενική θεώρηση της ζωής.

Ό κ. Μίχος Κάρης, στους «Εφιάλτες» του, προσπαθεί ν' άντικρύσει αντικειμενικά τή ζωή, σέ συνθέσεις πλατύτερες. Η άτμόσφαιρα των διηγημάτων του είναι συμπυκνωμένη από όμαδική ανθρώπινη άγωνία, από πολύτονο ζωικό παλμό. Μιά ταβέρνα, ένa μαγαζί, μιá λαϊκή πολυκατοικία, ένa ξενοδοχείο, με τις παράλληλες εικόνες ζωής πού παρουσιάζουν, άναπέμπουν συχνά, την πολύφωνη συμφωνία του πόνου κι' αν κανένas ήρωας ξεχωρίζει, σολίστας δραματικός, συνδεδεεται πάντα από τή μελαγχολική υπόκρουση μιás όρχήστρας πού πάσχει μαζί του. Άπ' αυτή την άποψη, οι «Εφιάλτες» του κ. Κάρη, όπως και τό προηγούμενο βιβλίο του, τό «Όταν βραδυάζει», είναι ύποβλητικό και βαθιά ανθρώπινο. Οι ήρωες, παρμένοι από την πλατεία μάζα, βασανισμένοι, δραματικοί στο μάταιο άγώνα τους με τή μοίρα των ταπεινών πού έχει πάντα πηγή μιá κοινωνική κατάσταση, είναι πρόσωπα ζωντανά, ψυχολογημένα σωστά, κι' αν δεν είναι πάντα άτομικά όλοκληρωμένοι, έναρμολογούνται όμως αισθητικά μέσ' στη θολή άτμόσφαιρα της ανθρώπινης δυστυχίας πού αυτή δίνεται έντομα, κυριώτερος σκοπός, θαρρώ, του βιβλίου.

Μά γιατί νά πρέπει κανένas νά κοπιήσει τόσο πολύ για νά συλλάβει ανθρώπους τόσο άπλους, τόσο ειλικρινείς σαν τους ήρωες του κ. Κάρη; Ό λαϊκός κόσμος κι' ιδιαίτερα ό πονεμένος είναι άπλός, ντόμπρος κι' όχι πολύπλοκος... Και τέτοιοι είναι στη ψυχολογική σύνθεση τους οι ήρωες στους «Εφιάλτες». Γιατί νά σου χρειάζεται νά διαβάσεις τρεις και τέσσερις φορές την ίδια σελίδα για νά μπορέσεις νά τους συλλάβεις; Ίσως ό κ. Κάρης, για νά τους κάμει πιό ζωντανούς, τους έβαλε νά μιλοϋν μ' έκείνο τό άπεριποίητο έλλειπτικό, ασύνδετο, όλοένα διακοπτόμενο και συχνά μεπερδεμένο σέ σύνταξη και σέ νόημα ύφος, πού έχει κάποτε μιá κουβέντα. Μά τότε θάπρεπε νά διαφέρει ή διήγηση. Άλλωστε ό καλλιτέχνης δεν άντιγράφει τή ζωή, τή συνθέτει

διαλέγοντας τὰ στοιχεῖα ποῦ τοῦ χρειάζονται. Γιατί τόσοι νατουραλισμοὶ στὴ λαϊκὴ γλώσσα ἐνῶ στὶς συνθέσεις εἶναι δημιουργικὸς; Νὰ ποῦμε πὼς ζήτησε πρωτοτυπία; Ἄς κάνουν αὐτὲς τίς παραδοξόητες ὅσοι δίνουν ἀριστοκρατικὴ τέχνη κι' ἀποτείνονται στὸ λίγο, ὅμοια μ' αὐτοὺς παράδοξο κόσμο. Ὁ κ. Καρῆς ζωγραφίζοντας τὴν πικρὴ μοῖρα τοῦ λαοῦ, ἀποτείνεται κυριώτερα σ' αὐτόν. Ἄς τοῦ μιλήσει μὲ ἀπλούστερο καὶ πιὸ δαμασμένο γλωσσικὸ ὄργανο.

Ὁ κ. Πέτρος Δήμας κάνει τὴν πρώτη ἐμφάνιση τοῦ μὲ μιὰ μικρὴ μὰ ἐκλεκτὴ συλλογὴ ἀπὸ τέσσερα διηγήματα, μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «Στὴ βορινὴ πλαγιὰ τῆς Κυραβγένας». Εἶναι πολὺ νέος ἀκόμη μὰ, πρέπει νὰ ταναγνωρίσουμε, ἀπ' αὐτὸ μόνο προτερήματα κερδίζει τὸ ἔργο. Ἐχει τὴ φρεσκάδα, τὸν ἀφθονολυρισμὸ καὶ τὴν ὑποκειμενικὴ θεώρηση τῆς ζωῆς, λίγο μελαγχολικὴ, ποῦ χαρακτηρίζει τὰ νιάτα. Ὁ ἥρωας, ὁ ἴδιος παντοῦ, εἶναι ἡ ἐφηβικὴ ψυχὴ, ξαφνισμένη μπροστὰ στὴ χαρὰ καὶ στὸν πόνο, μ' ὅλη τῆς τὴν κατάνυξη μπρὸς στὴ φύση, ὅλη δέος καὶ ἔκσταση μπρὸς στὸν ἔρωτα ποῦ εἶναι ἀκόμη μυστήριο, παιδικὴ ἔξαση, πείσμα, παιχνίδι, καὶ γίνεται πόνος πρὶν ἀκόμα γίνεῖ συνείδηση. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ὠραία διάθεση τῶρα τοῦ κόσμου ξετυλίγεται γεμάτο εὐγένεια, καλωσύνη κι' ὁμορφιά κι' οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀγαπημένοι πάντα.

Ἡ Παυλίνα, τὸ πρῶτο διήγημα, εἶναι τὸ καλλίτερο τοῦ βιβλίου. Ἐχει μεγαλύτερη ψυχολογικὴ διακύμανση καὶ πλατύτερη σύνθεση. Μὰ καὶ τῶλλα τρία εἶναι ποιητικά, γεμάτα δροσιὰ κι' εἰδυλλιακὴ χάρη. Τὸ ὕφος, βγαλμένο κι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀβρὴ διάθεση ποῦ γέννησε τὸ βιβλίο, εἶναι ποιητικὸ, ἀπαλό, χωρὶς νὰ γίνεταί πουθενὰ πλαδαρό. Ὁ λυρισμὸς ἂν καὶ ἔντονος εἶναι δοσμένος μὲ μέτρο.

Θυμίζει εἶν' ἡ ἀλήθεια Χάμψουν. Μὰ δὲ μπορούσε νὰναι ἄλλοιως. Οἱ νέοι, ὅταν δὲ γράφουν τραγούδια, διαβάζουν φανατικὰ Βόρειους κι' ἂν ἔχουν συγγενικὴ ἰδιοσυγκρασία, δὲ μπορούν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴ γοητευτικὴ τους ἐπίδραση. Ὅμως μιὰ ἐπίδραση ἀφομοιωμένη δὲν εἶναι ποτὲ κακὴ. Ἐκείνη σιγά-σιγά φεύγει καὶ μένει πολὺτιμο ἀγαθὸ πάντα ἡ εὐαισθησία ποῦ τὴν προκάλεσε. Στὰ διηγήματα τοῦ κ. Δήμα κι' ἡ φύση στὴν ποιητικὴ ὁμορφιά τῆς εἶναι καθάρια ἑλληνικὴ καὶ τὸ μάτι ποῦ τὴ ζωντανεύει, σὲ μιὰ ἐκστατικὴ ὥρα, εἶναι ἑλληνικὸ μάτι.

Τὰ διηγήματα τοῦ κ. Δήμα εἶναι ἀπὸ τίς πιὸ καλὲς πρῶτες συλλογὲς νέων κι' ἂν τοὺς λείπει ἀκόμη τὸ πλατὺ πλαίσιο τῆς ζωῆς κι' οἱ πολύμορφες ἀνησυχίες, εἶναι κιόλας ἕνα ἐγκάρδιο μίλημα μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Νοιώθει κανένας διαβάζοντας τὸ ἕνα καθάριο βουνήσιο ἀέρι νὰ τοῦ δροσιεῖ τὸ πρόσωπο κι' ἡ ζωὴ ἀναδίνεται ὁμορφῇ, ἀκόμη καὶ μέσα ἀπ' τὸν πόνο, σὺν τὴν ὑποβλητικὴ μουσικὴ τῆς φλογέρας τοῦ γιδοκλέφτη Νταλιαπέ ποῦ τόσο ἀπλά κι' εἰδυλλιακά μᾶς δίνει στὸ τελευταῖο διήγημα τοῦ ὁ κ. Δήμας.

Ἡ δ. Ἀλεξάνδρα Κόττου κάνει τὴν πρώτη ἐμφάνιση τῆς στὴν πεζογραφία μας μὲ τρία τῆς διηγήματα μὲ τὸ γενικὸ μετριόφρονα τίτλο: «Σπουδὴ». Ὅμως τὸ ἄρτι δούλεμα, ἡ ἐκλεκτικὴ αὐστηρότητα στὴ λεπτομέρεια καὶ στὴ σύνθεση καὶ προπαντὸς τὸ ὕφος μὲ τὴ θαυμαστὴ ἐκείνη ἀπλότητα ποῦ μόνο μεγάλη πείρα μπορεῖ νὰ χαρίσει, μᾶς κάνει νὰ πιστεύουμε πὼς προηγήθηκαν κι' ἄλλες πολλὲς σπουδὲς κι' ἴσως ἔγινε μιὰ ἐκλογή ἀπὸ ἕνα συρτάρι γεμάτο χειρόγραφα. Τόσο φαίνονται δουλεμένα καὶ ξανάδουλεμένα, θὰ λέγαμε σμιλεμένα μ' ἰδιαίτερη στοργὴ κι' ἐπιμέλεια. Αὐτὸ θὰ πεῖ αὐτοκριτικὴ καὶ σεβασμὸς στὴ δουλειὰ σου.

Τὰ τρία διηγήματα τῆς δ. Κόττου εἶναι τὸ τρίπτυχο τῆς γυναικείας εὐαισθησίας στὸ πρῶτο τῆς ἀνθισμα. Μᾶς δίνουν τὴ συγκίνηση ποῦ γεννᾶ ὁ θάνατος, ὁ ἔρωτας, τὸ παιδί, σὲ μιὰ νέα ψυχὴ ποῦ, μόλις ἀνοίγεται στὴ ζωὴ, ἔρχονται ἀπρόσκλητα νὰ τὴν ἀπαιτήσουν.

Τὸ πρῶτο διήγημα ποῦναι καὶ τὸ πιὸ δυνατὸ, σμίγει μὲ πολλὴ διάκριση τὰ πρόσχαρα νιάτα μὲ τ' ἀρχοντικὰ γεράματα. Ἡ θεία Πικουλινίτσα, ὁ θεῖος Γιαννούλης, ἡ θεία Ἀγγελικὴ, ξεχωρίζουν καθένας μὲ τὴ δικὴ του προσωπικότητα καὶ τὴν ἰδιαίτερη ἔκφραση τῆς ἀγάπης τοῦ στὴ μικρὴ ἀνηψιά.

Στὸ δεύτερο ἕνας νεανικὸς ἔρωτας, γοητεία μόνο ἀκόμη καὶ κρυφὸ βᾶσανο, ἐκδηλώνεται σὺν ἀντίδραση καὶ ξεσπᾶ σὲ συνειδητὸ πάθος, μόνο σὺν εἶναι πολὺ ἀργὰ νὰ ἐκδηλωθεῖ πιά. Τὸ τρίτο πάλαιται ἀπὸ μητρικὴ στοργὴ ποῦ φλογίζει τὸ ἴδιο τὴ γυναικεία καρδιά, εἴτε γνώρισε τὴ μητρότητα, εἴτε προαισθάνθηκε μὲ τὸ ἔνστικτο τὴ μεγάλη τῆς δύναμη.

Ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλα συλλογὴ τῆς ἡ δ. Κόττου ἄγγιξε τὰ πιὸ σοβαρὰ θέματα τῆς ζωῆς καὶ τὰ μεγαλύτερα κίνητρα τῆς γυναικείας καρδιάς. Καὶ τί ἀπλότητα καὶ συγκίνηση. Σὲ κάθε γραμμῇ, σὲ κάθε εἰκόνα, αἰσθάνεσαι τὸν παλμό, τὴν εὐγένεια καὶ τὴ γοητεία τῆς τέχνης. Αἰσθάνεσαι πὼς, μέσα ἀπὸ τὸ πλοῦσιο κἀνιστρο τῆς ζωῆς, ἕνα ἐπιδέξιο χέρι διάλεξε μὲ ἐξαιρετικὸ γούστο καὶ συναρμολόγησε μὲ πολλὴ μαστοριά τὰ στοιχεῖα ποῦ τοῦ χρειάζονταν.

Δὲν ἔξρω τί συνθετικὸ πλάτος μπορεῖ νὰ πάρει μὲ τὸν καιρὸ τὸ ἔργο τῆς Ἀλεξάνδρας Κόττου. Μὰ σὲ καλλιτεχνικὴ ἔκφραση ἄγγιξε, μὲ τὴν ποιετικὴ κιόλας βολή, τὸν ἰδανικὸ στόχο. Τὸ ὠραῖο βιβλίο εἶναι εἰκονογραφημένο μὲ ὑποβλητικώτατα σχέδια τῆς δ. Σελέστ Πολυχρονιάδη.

Ἡ ποίηση

Σπύρου Ξανθάκη: Ἡ παρουσία τοῦ Δευτέρου.

Ἀπὸ τὴν πρώτη τοῦ κιόλας συλλογῇ, τὴν «Ἀποκαθίλωση», βλέπουμε τὸν κ. Ξανθάκη νὰ σμίγει τὸν ἀπαλὸ λυρικό τόνο μὲ τὸ βαρὺ μελαγχολικὸ δρᾶμα μιᾶς ἀόριστης Μοίρας ποῦ παραμονεύει τὸν ἄνθρωπο. Στὰ τραγούδια τῆς συλλογῆς ἐκείνης, ὁ ἔρωτας σμίγει συχνὰ μὲ τοῦ θανάτου τὴ φρίκη κι' ἕνα ἀόρατο φάσμα θολώνει μὲ τὸ βαρὺν ἴσκιό του τὴν καθαρὴ ὄψη τῆς γῆς ποῦ μ' ὅλα ταῦτα στὰ διαλείμματα καθρεφτίζεται τόσο ὠραῖα στοὺς συγκινημένους ἐκείνους στίχους. Στὸ δεύτερο ποιητικὸ τοῦ βιβλίου, στὴν «Παρουσία τοῦ Δευτέρου», τὸ ὑπόυλο αὐτὸ φάντασμα παίρνει ξεκάθαρη πιά μορφή, βγαλμένο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἕνα δεύτερο κι' ἴσως τὸ κυριώτερο ἐγὼ του, κάτι ποῦ γίνεταί, διαδοχικά, μνήμη, ἐνόραση, διαταγμός, τύψη. Στὴν ἀποκάλυψη τῆς ἀόρατης αὐτῆς παρουσίας, ὅλα γύρω ἀναταράσσονται κοσμογονικά. Τὸ «γιγάντιο μαστίγι χτυπᾶ καὶ σκίζει τὰ σύννεφα τῶν ὀνείρων» κι' ἡ νύχτα «μαζεύει στὴ σκοτεινὴ τῆς ποδιὰ τᾶστέρια ἀπὸ τὸ στερέωμα, καὶ λουφάζει μέσα στὸν τρόπο». Ὁρὲς ὄρες ξαναβρίσκει ἡ ψυχὴ τὴ γαλήνη τῆς, ὁ διχασμὸς παύει κι' ὁ ποιητὴς παίρνει πάλι τὸν πλοῦσιο λυρικό τόνο, περιγράφοντας τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς... Ἡ λύτρωση ἔρχεται συχνὰ ἀπὸ τὴ φύση μὰ προπαντὸς ἀπὸ τὴν ψυχὴ τὴν ἴδια. Ὅμως ἡ τρικυμία ξαναρχίζει. Ἡ παρουσία τοῦ «δευτέρου» εἶναι αἰώνια. Μὰ ὑπάρχει κάτι νὰ τὴ νικήσει ἢ τουλάχιστο νὰ τὴν κάμει δημιουργικὴ. Ἡ λευκὴ ἀγαπημένη ποῦ δὲν εἶναι ἄλλη θαρρᾶ παρά ἡ τέχνη θὰ κάμει τὴν ἀνασύνηση ξαναδίνοντας ὠραῖο ὄτι κινδυνεύει νὰ σκορ

πιστεί σε τέφρα... Αυτή νομίζω είναι η σύλληψη του μεγάλου αυτού τραγούδιου που μπορεί να χωρίζεται σε μικρότερα μέρη να είναι θαρρώ ένα, με λιγότερα. "Έχει δεχτεί την επίδραση—στο πρώτο του μέρος—απ' το Κοράκι του Πόε... Τη διακρίνουμε στις λέξεις «αωνιότητα», «πάντα» και στην ύποβλητική ατόμοσφαιρα τή γεμάτη φρίκη και τρόμο... "Όμως η λύτρωση στο τέλος συμπληρώνει πρωτότυπα την όλη σύλληψη που είναι δοσμένη μ' ανάταση και μεγαλοπρέπεια στις περισσότερες εικόνες... "Ένα ποίημα που ζήτησε να συλλάβει κάτι από το ψυχολογικό μυστήριο και το έσωτερικό δράμα της ανθρώπινης σκέψης. Μιά κοσμογονική πνοή αναδίνεται από όλο το δεύτερο μέρος. Στα ενδιάμεσα ξαναβρίσκουμε το λυρικό ποιητή με την κερδισμένη γαλήνη κι' οι στίχοι γίνονται πάλι άβροι, γραφικοί. "Όμως το τέλος δίνει το δημιουργικό πνεύμα στην όλη σύλληψη, τολημηρή βέβαια στο σύνολο της μ' σε μία πρώτη έκτέλεση—το σύμβολο μπορεί να πάρει ακόμα βάθος—πολύ καλή.

Μόνο για το ρυθμό θάθελα να πω πως είναι λίγο κουραστικός, όλο ίδιο με καταλήξεις—ιδίως στην αρχή—όλο προπαροξύτονες μ' ελάχιστες αλλαγές... "Υστερα η μονοτονία αλλάζει μορφή. Στον «έξοχικό περίπατο» οι στίχοι γίνονται όλο ένδεκασύλλαβοι παροξύτονοι μ' ελάχιστες πάλι αλλαγές... Θαρρώ πως ένα τέτοιο δράμα δε χωρεί σε τόσο στενά ρυθμισμένο μέτρο... χρειάζεται περισσότερη ποικιλία, αν όχι όλοτελα έλευθερία στη ρυθμική έκφραση.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Επιμειώματα

Η προτομή του Νιρβάνα

Αξία συγχαρητηρίων είναι η δημοτική αρχή του Πειραιώς, που απέφασε να κάνει την προτομή του Παύλου Νιρβάνα και να την στήσει στην Φρεατούδα που είναι η αγαπημένη άκρη του μεγάλου αυτού δασκάλου της νεοελληνικής σκέψης. Θα είναι τοῦτο όχι μόνο απόδοση τιμής στη μνήμη του αλλά και κάτι περισσότερο: "Ένας ώριμος συμβολισμός της όφειλης του Πειραιά στα πνευματικά του τέκνα, που δεν έπαψαν να καλλιεργούν την παράδοση.

Ο Ζάν Μωρεάς

Η επέτειος των 30 χρόνων που πέρασαν από το θάνατο του Ζάν

Μωρεάς, ξαναφέρνει στη σκέψη μας τον ποιητή των «Στροφών» και το γνώσιμο έργο του. Στη μορφή του Ζάν Μωρεάς η πνευματική συγγένεια του Έλληνικού πνεύματος με το Γαλλικό αποδειχεται με τον πιο επιβλητικό τρόπο. Είναι ο ποιητής που έφερε το χαιρετισμό της Αθήνας στο Γαλλικό Παρισαίο.

Ένα μεγάλο μπράβο

Αξίζει ένα μεγάλο μπράβο στις Σχολές Μηχανικών «Αρχιμήδης» για την παιδαγωγική βιβλιοθήκη που δημιούργησαν. Δεν πρόκειται για τα συνηθισμένα, κλασσικά πιά «νεοελληνικά αναγνώσματα» αλλά για κάτι σοβαρότερο. Έπαυσαν την κλασσική

αυτή φόρμα και τυπώσαν βιβλία παιδαγωγικά με πρακτικά θέματα. Έδωσαν στο παιδί τη θετική γλώσσα με αναγνώσματα κατάλληλα που το μορφώνουν, το ανυψώνουν και το καλλιεργούν μέσα του την άμιλλα για την ανάπτυξη των δικών του πνευματικών δυνάμεων. Ακόμα και στα μαθηματικά θέματα βρήκαν τον τρόπο να τα κάνουν ευχάριστα και καταληπτά με εκλαϊκευμένες μελέτες.

Η τελευταία ταινία

Η τελευταία, νέα Έλληνική κινηματογραφική ταινία απέδειξε πόσο δίκιο είχαμε όταν συζητούσαμε την έπιβολή αύστηρου προληπτικού έλέγχου στα «παρασκευάσματα» αυτά που δεν τιμούν καθόλου τον τόπο μας και την έβδομη τέχνη. Ήταν κι' αυτή όπως και οι προηγούμενες, τόσο αξιοθρήνητη που μόνο αισθήματα αγανάκτησης έγέννησε σ' όσους την είδαν να παίζεται στην αθηναϊκή όθονη. Καμιά σοβαρά φροντίδα ποτέ στα ζητήματα της σκηνοθεσίας δεν φανεωνότανε. Αν πήτε δε και για το σενάριο κι' αυτό κοινό, κοινότατο άφηγε μόνο μια λύπη για τον συγγραφέα του που δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία και να προσφέρει κάτι σοβαρότερο κάτι ανώτερο. Νοιώθουμε κι' έμεις τις προσπάθειες αλλά για να είναι αξίες συμπαιθείας χρειάζεται να διαπιστώσει κανείς ένα ευγενικότερο και φιλοτιμώτερο κίνητρο.

Δυο θάνατοι

Θρηνοῦμε κι' έμεις τον σκληρό θάνατο δυο ξεχωριστών μας πνευματικών ανθρώπων: Του Μίλτου Κουντουρά—φωτισμένου παιδαγωγού, ανώτερου έργατή της λογοτεχνίας μας—και του Άργη Κόρακα, του ποιητή, του πεζογράφου και πρόπαντός του ανθρώπου που άνοιξε με την ανθολογία των Βουλγάρων πει-

ζογράφων, το δρόμο σε μια στενότερη πνευματική επικοινωνία του λαού μας με τον Βουλγαρικό. "Ας μείνει η μνήμη τους τιμημένη για να είναι η πνευματική τους ευσυνειδησία παράδειγμα στους νεώτερους.

Η καλλιτεχνική κίνηση τ' Απρίλη

Ο Απρίλης φεύγοντας μας αφήνει πολλές καλλιτεχνικές αναμνήσεις: Την Πανελλήνια Έκθεση του Ζαπτείου, τις τελειωμένες τοιχογραφίες του Δημαρχείου, την έκθεση των καλλιτεχνικών φωτογραφιών του Έμπερτ Λίστ, την Έκθεση Έλλήνων Έρασιτεχνών στη Στοά Στρατηγού, την Έκθεση Ζωγραφικής του Δούκα στον Παρισαίο και άλλες που δεν παρατηρήσαμε. "Όσο για την Έκθεση του Ζαπτείου δεν μπορούμε να πούμε πως έσημείωσε μεγάλη πρόοδο στη νεοελληνική τέχνη. Στάθηκε όμως ενδιαφέρουσα καθ' όσον περιέλαβε έργα σχεδόν των περισσότερων γνωστών Έλλήνων ζωγράφων, εκθέματα ανήκοντα σε διάφορους κλάδους της τέχνης. "Όσο για τις τοιχογραφίες του Δημαρχείου αυτές παρουσιάζουν περισσότερο ενδιαφέρον πρώτα γιατί ξυπνάει επί τέλους το αίσθημα των Ιστορικών ζωγραφικής κι' ύστερα γιατί οι ζωγράφοι των έργων αυτών Ι. Κόντογλου και Γουναρόπουλος αντιμετωπίζουν νέες δυσκολίες της καλλιτεχνικής τους προσπάθειας, ο Κόντογλου με το να χειρίζεται το βυζαντινό πλαστικό σύστημα σε Ιστορικά θέματα, και ο Γουναρόπουλος δίνοντας πιο συγκεκριμένο τόνο στις μορφές του—ο πρώτος μας παριστάνει την Ιστορία του ελληνικού πολιτισμού, ο δεύτερος, μια αλληγορική Ιστορία της Αθήνας από τον Θησέα μέχρι του Είκοσιένα—και οι άλλες εκθέσεις είναι αξιόλογες αλλά δυστυχώς δεν μας πέρνει ο χώρος να τις αναλύσουμε στο μικρό μας σημείωμα

Λίστα προεργασιών

Α. Παπαδόπουλο: Γράφετε αρκετά καλά έχετε όμως πολύ επηρεασθεί από τον Καρυωτάκη, τόσο που σχεδόν χάνεται το άτομικό σας στοιχείο. Έπίσης προσέχετε το στίχο σας. **Γ. Σιμωνίδη:** Το ποιήμα σας «Όνειρα» λίγο καλύτερο από τα άλλα χρειάζεται όμως ακόμη περισσότερο δούλεμα. **Β. Ευσταθίου:** Το ποιήμα σας δέ μας ικανοποιεί. **Γ. Κριτωτάκη:** Από το ποιήμα σας «Φυλαχτό» λείπει ή συγκίνηση επίσης ο στίχος σας είναι αδόκιμος. **Γρηγόρη Βέρλη:** Τα ποιήματά σας όχι καλά. Χρειάζεται πρό παντός επιλογή στα θέματα. **Α. Κιούση:** Το ποιήμα σας «Εσπερινός» καλό ως ιδέα, θέλει όμως δούλεμα πολύ γιατί έχει αρκετές χασμωδίες. **Παναγιώτη Τσουτάκο:** Το θέμα σας αρκετά κοινότυπο κι' έκτεταμένο. **Παπανδρέου:** Το ποιήμα σας «Ώρα καλή» καλό. **Β. Καθάρειο:** Το ποιήμα σας «Τετράστιχα» καλό. **Β. Βάφνα:** Το ποιήμα σας «Θλίψεις» καλό, τα άλλα όμως ύστεροϋν. Θέλουν δούλεμα γιατί παρουσιάζουν χασμωδίες. **Σ. Αλιμίσση:** Το ποιήμα σας «Λύτρωση» έχει πολλά καλά στοιχεία χωλαίνει όμως ο στίχος σας. **Ν. Πασχίδη:** Φροντίζετε να δίνετε με περισσότερη συντομία τα θέματά σας. **Μαίρη Γλάρου:** Στο ποιήμα σας υπάρχει ή ποιητική διάθεση αλλά σαν σύνολο δεν είναι άρτιο. **Αλέκο Φίλιππα:** Το ποιήμα σας «Σάν μοντέρνα τεχντροπία» είναι καλό. Φροντίζετε όμως να μην ανακατεύετε τη δημοτική με την καθαρεύουσα. **Μαρία Δεβίρα:** Το ποιήμα σας «Επιστροφή» είναι καλούτσικο. Για δημοσίευση όμως θα θέλαμε να μας στείλετε κι' άλλη συνεργασία σας για να διαλέξουμε το

καλύτερο. **Κ. Κοφίνη:** Στα ποιήματα υπάρχει κάποια μουσικότητα, μα δεν υπάρχει βάθος. **Σ. Δρεπάνη:** Δεν είναι αρκετά ψυχολογημένο το διήγημά σας «Ό σαλπικτής». **Π. Βάλμα:** Το διήγημά σας «Νέο Φάληρο» αρκετά καλογραμμένο και ως σύνολο καλό είναι όμως πολύ έκτεταμένο. **Β. Ευσταθίου:** το διήγημά σας «Ένας τάφος» δεν μας ικανοποιεί. Η γλώσσα του δεν είναι λογοτεχνική. **Μ. Χρυσάνθη:** Το διήγημά σας «Ζωές» δεν είναι όπως το άλλο που δημοσιεύσαμε, πάντως κι' αυτό είναι καλό. **Μ. Φλώρο:** Το διήγημά σας «Στους άφρους τής μετσίνας» δεν μας ικανοποιεί. **Τ. Μοιραίο:** Η έκφρασή σας είναι αρκετά ζωηρή, χρειάζεται όμως ακόμη δούλεμα το διήγημά σας «Στην πρώτη του έξοδο». **Έφ. Α.:** Το διήγημά σας «Μιά Ιστορία» καλό σαν θέμα μα πρέπει να δουλευθεί ακόμα και να προσέξετε. Να μην πολυλέτε ο ίδιος τη δική σας συγκίνηση. **Β. Χρυσάνθεμο:** Το διήγημά σας «Απάνω στη διήγηση» όχι καλό. Επίσης και το ποιήμα σας «Θέλω» παρουσιάζει πολλές ξένες επιδράσεις, τόσο που κανείς προσωπικός τόνος δεν διαφαίνεται. **Γ. Σταυρόπουλο:** Το διήγημά σας «Ένα όνειρο» δεν μας ικανοποιεί, ούτε σαν σύλληψη, ούτε σαν έκθεση. Το θέμα όταν είναι συνηθισμένο, χρειάζεται τουλάχιστον επιμελημένο και πρωτότυπο γράψιμο. **Σ. Σταμίτο:** Το πεζογράφημά σας είναι απλή διήγηση χωρίς καμιά βαθύτερη ουσία και οι στίχοι σας χωλαίνουν μετρικά. **Κ. Χειμάρα:** Το διήγημά σας «Ένα δράμα» καλό και σύντομα δοσμένο, μα άφύσικος ο θάνατος των γονέων.

<p>Γ. ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ</p> <p>Ένώ χτυπάν οι 12 (ποιήματα) δρ. 20</p> <p>Έκυκλοφόρησε</p>	<p>Ν. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ</p> <p>Το Γυμνό παιδί (Νουβέλα) δρ. 25</p> <p>Τα τελευταία αντίτυπα</p>
<p>ΤΖ. ΓΚΑΛΣΓΟΥΡΟΥ</p> <p>Ίδιοκτήτης (μυθιστόρημα) δρ. 60</p> <p>Έκυκλοφόρησε</p>	<p>Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ</p> <p>Σκέψη και Ποίηση στα Νεοελληνικά χρόνια (Μελέτη) δρ. 20</p> <p>Έκυκλοφόρησε</p>
<p>ΣΤ. ΜΟΡΦΗ</p> <p>Σφυριές στ' άμوني (ποιήματα) δρ. 35</p> <p>Έκυκλοφόρησε</p>	<p>Μ. ΛΟΥΝΤΕΜΗ</p> <p>Περιμένοντας το ούράνιο τόξο δρ. 40</p> <p>Έκυκλοφόρησε</p>
<p>ΜΕΝ. ΛΟΥΝΤΕΜΗ</p> <p>Τα πλοία δεν άραξαν Δεύτερη έκδοση δρ. 40</p> <p>Έκυκλοφόρησε</p>	<p>Χ. ΛΕΒΑΝΤΑ</p> <p>Διηγήματα</p> <p>Κυκλοφορεί προεχώς</p>

Ἐκδόσεις Νεοελληνικῆ Λογοτεχνίας

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

- 1) ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Τὸ γυμνὸ παιδί (Νουβέλα)
- 2) Γ. ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ: Ἐνῶ χτυπᾶν οἱ 12 (ποιήματα)
- 3) ΠΙΠΙΝΑΣ ΤΣΙΜΙΚΑΛΗ: Ἄπο τῆ ζωῆ (Διηγήματα)
- 4) Ο ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ: Εἰκονογραφημένο παιδικὸ βιβλίον
- 5) ΣΤΕΦ. ΜΟΡΦΗ: Σφυριές στ' Ἀμόνι (ποιήματα)
- 6) ΓΙΑΝΝΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ: Σκέψη καὶ ποίηση στὰ Νεοελληνικὰ Χρόνια (μελέτη)
- 7) ΣΩΤΟΥ ΣΚΟΥΤΑΡΗ: Στοχασμοὶ κι' αἰσθήσεις (ποιήματα)
- 8) ΜΑΡΙΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ: Μενεξέδες (ποιήματα)
- 9) ΣΠΥΡΟΥ ΞΑΝΘΑΚΗ: Ἡ παρουσία τοῦ Δευτέρου (ποιήματα)
- 10) ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΑΡΑΝΤΑΡΗ: Στὸς φίλους μιᾶς ἄλλης χαρᾶς (ποιήματα)
- 11) ΠΕΤΡΟΥ ΔΗΜΑ: Στὴ βορινὴ πλαγιά τῆς Κυραβγένας (διηγήματα)
- 12) ΣΤΑΘΗ ΕΡΥΚΙΝΗ: Τυχοδιώχτες (ποιήματα)
- 13) ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Α' Τόμος ἄδειτ. δραχ. 100
- 14) » » » Β' » » » 20
- 15) ΜΕΝ. ΛΟΥΝΤΕΜΗ: Περιμένοντας τὸ οὐράνιο τόξο
- 16) » » Τὰ πλοῖα δὲν ἄραξαν β'. ἔκδοσις
- 17) JOHN GALSWORTHY: Ὁ Ἰδιοκτῆτης (Μυθιστόρημα μετ. Σοφίας Παπαδάκη).

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

- 1) ΧΡΗΣΤΟΥ ΛΕΒΑΝΤΑ: Διηγήματα (Συλλογὴ διηγημάτων)
- 2) Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ: Μὲ τὸν κόμπο στὸ λαιμὸ (Νουβέλα)
- 5) ΒΕΝΕΔΕΤΤΟ CROCE: Αἰσθητικὴ (Μετ. Ι. Καίμη)

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 4 (ΣΥΝΤΑΓΜΑ)

Τυπογραφεία: «Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας» Πραξιτέλους 22